Laghandskrift : Isl. perg. 4:o 26

HS Isl. perg. 4:o 26

National Library of Sweden

C:3.

Riks-Biblioteket.
STOCKHOLM.
Handskrifter.
Islandica
Perg. 4:o 26.
№

byskups sins þa se hann hafe brotid þess hann þarf [illegible] hann skylldr at hann
bonde logliga [illegible] hennar rett at boc [illegible] leysa hann
af [illegible] banzmanni oc vaerit hann [illegible] [illegible] alla [illegible]
ra [illegible] hann fyrir [illegible] en [illegible] [illegible] en logliga var
[illegible] at hann [illegible] [illegible] slikt at sina sem [illegible] [illegible] [illegible]
leysa hann af [illegible] at hann haddi [illegible] [illegible] vinna þat er
hann skyllde [illegible] hann vid [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] byskups
sins sem fyrr [illegible] hann oc [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] hann er saka
[illegible] hann oc [illegible] [illegible] [illegible] oc slikt [illegible] hann [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] hann se þa at [illegible] hafde hann [illegible] En [illegible] fallit hefir i þa
[illegible] hann af [illegible] sins [illegible] [illegible] [illegible] hann se leystr at [illegible] [illegible]
fund [illegible] erchibyskups af hann [illegible] [illegible] [illegible] annar [illegible] En af [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] deyr [illegible] þa ma engi leysa hann [illegible] [illegible] [illegible] hafa
[illegible] at leysa hann [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] sem hann hafe brotit oc se [illegible] [illegible] [illegible] at [illegible] hann [illegible] [illegible]
[illegible] hafa [illegible] hann hafde [illegible] [illegible] [illegible] at [illegible] hafa [illegible] [illegible]
[illegible] er leys hafa [illegible] vallo [illegible]

[illegible] sak [illegible] er [illegible] byskups [illegible] [illegible] [illegible] fall [illegible] [illegible] þa er hann [illegible]
i [illegible] sa sekr vi aura sem [illegible] [illegible] iii aura [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] at [illegible] log [illegible] iii aura [illegible]
at [illegible] halld [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] hallda [illegible]
[illegible] brot vi aura [illegible] [illegible] at [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] a helgo dauge [illegible] vi aura [illegible] [illegible]
[illegible] vi aura sem [illegible] at [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] sex aura dag iii aura [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] at [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] at [illegible]
[illegible] þat af [illegible] [illegible] [illegible] samkunda [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] er log skulom hallda [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] þat
[illegible] [illegible] [illegible] at fe sins [illegible] [illegible] [illegible] skyllder [illegible]

nockur mann en se þeir en prouastr geymi odrum malum þeim sem
til byskups heyrir at lata sakum varda ... þui mal skerast þa

Essum malum ma ecki apellera ef domr er a þui mali er dæmt er þeir
kaus menn ok vile ecki aptr hallda af þeim domi ok vill ecki skilnadr ok
da annat sækia. Sua ef sa ordinarius er þann dom dæmir af kiri sa er þeir lyd skyldr
undir keisara þat er fimta af þui sinna at hafa þa se domandi
dom huat sem þeir þa þat er .iiii. af domandinn stefnir mer til sin ok krefr hann
ecki þa er hann hallda þa se hann dæmir þat er fimta af menn tekr uerr med
i dæmit ok uidr kostnadar meire en malit er verdt þat er .vi. af yfir domare
segir sina undir menn at þat mal ker ecki opt þui hann þat er .vii. af
þui kiosa menn til doms ok rida allt satt þat er .viii. af menn skilz vid gla
fram ok brefum tekr hann ok banne en sa er malit er vill hallda til bera
ok hallda er sua stadr liggr vid þat er .ix. ok at ecki sli reka lengra en til
enis pradier.

Ollum kristnum monnum þeim sem þetta bref sia eda heyra sendir Eilifr med guds miskunn erchi
byskup i Nidarosi Villhialmr af Orkneyium Audfinnr af Biorgvin Hallvardr
af Hamri Eirikr af Stafangri med sama miskunn Nidaros kirkiu undir by
skopar kveðiu ... helsu ok gudi mær dyrd fullr meyiar ... sitiandi
fyrir bæta sido ... ok frelsa af ovinum drepi þau sellur s
... gerir ... se ... com skylldug af pionosto ... embæ
... vern van mætt at ... mego ecke ... i auglitti h
... at ... sannleikrinn segir i gud spiallino sons pla at
... til ... allra ... væri ... hæla prester ha
... af hennar mikla ... sama godleika er deilighia
... ok munu ... vid tekr latid ok munu ... pina ok krvit
... lokit ok sei sinni gud allr miskunnar valldare ollum
... gefit hans ... vers litil lætil ... se os er matt
... til ... litum vetro syndum af ... sinnan nagd sua
... os dreifi miskunn himneskri ... vizko sannleiks ok lx

oc hælegra klerka frelsi þui ok se þat hæitir skipan setta sua þar er ...
at sidr valldr min iarlar ... ok radgiafar ok stadar adra borgar hinn
se þat hæitir skipan ... sva sid venir gar af var vxitar oc allt þar er þat
eptir dirfaz at semia sina doma þa er i pavans banne ... þat er
burdr se nu ero ... otalsir af þui xvi se i gudslaugo standa ok sa
fellr i pava bann er giorir kano sidr at ... i þeim halfo valldr rikir
se ... byggio þa latum ... vnda ... lidi þui ... snuit ... er gior
innade af þui atburd se i fimta stad er skipadr af mannum slar klerk
eda klaustra mann þa fellr hann i pava bann þat falleral i sedu til pell
... þat er id fyrsta af mannum giort þat er godi ... vandan ok rett hvartig ...
altari oc forstiori annat er fellr af sakan er þat af slikr er fellr vdr
i lask vtan alla hapt þat er gode ok megi til logliga prova af sama m
axdi af þui þat er id ~~...~~ þridia af manni fyrir klerk ligiandi med hu
sfreyio sini mod ... af dottur sini ... sytur ... hir fiorda er þat af mannum vr hen
dr sinar med rett stillig þar er hit fimta af manni vill ... at sa er kl
erkr er hann mispyrmdi ok ma ... þat af þui ... eptanliki ...
it setta er þat af klerkr ... vapnum ... klerks oc vill klerking
om sido ok hafe ... laidrest ... prior logliga amningar sins byskup
... er þat af klerkr giorir ... ... minst ... regle at ... sig ...
ddarat ... par hann ... giorir ... þa hafr hann tyne
klerkligre von

Essi bod ero sett af herra magnusi byskupi ok i samþykt tekin af la
vdom ... a ... stefno at ... tyrna ... pionosto er skip
tad er sin a hvarr manneske syngia credo in unum in messo hinn drottins dag
Jola dag fyrsta iollum messo Setta dag atta dag ok ... viko
er pue natus er sungum þrettanda dag ... d... messo
oc iiii. krucis messor badar allra hælagra manna ... altaris d ...
olai med allar laug helgar alla paska viko ok ... kuttra daga viko ...
... daga Epiphanie ascensionis assumptionis ... ... lau...

uangeliste iohannis ante portam latinam in commemoratione pauli ad uincu
la petri Barnabe apostoli marie magdalene Er sua at nio kadingo er
sungit diuisione apostolorum oc transfiguratione domini Eigi skal hafa fleire en
x. orationes i messo annat en Jol oc þrettanda dagg. Omnes per in cir
cuitu eliuntur in epiphania viii. daga Oc cum unigenitum fyrir langa
fasto oc palma dagh [illegible] drottins daga oc [illegible] Oc corpus eiu
fiordu hinn næsta vike v. dagha. Oc salutem oc jafnan er messa er su
ngin de sancta cruce firir [illegible] paska oc gangdaga. Te quoque settu de as
censione ix. daga Oc [illegible] resurrectione siaunda oc hinn atta daga Oc asc
endens oc jafnan er messa er sungin de sancto spiritu attanda de trinitate alla
þa viko oc drottins daga alla firir hinn atta daga oc oc Jola fasto Oc cum unigeni
tu nema þat fastu se sungit er [illegible] hafe ad processionem et iudea de apostis Te
domine supplices oc se su jafnan er þær er sungit nema vigiliu daga. Tunder
de sancta maria Et te in ueneratione oc [illegible] su jafnan er þæssi er sungit nema
syndol oc þa [illegible] pincarinaci [illegible] oc drottins dag [illegible] octaua Epiphanie.
nema fyrir [illegible] paska þa skal o [illegible] processio hafa skal oc sem
[illegible] oc helgu viko Jola dag tollum messu
[illegible] Communicantes [illegible] þrettanda dag Skir dag [illegible]
[illegible] dag oc enga [illegible] en [illegible] akuedin Sa hverr er [illegible] a
vbadr
varr kostr at vilia eigi skal gialda byskupi ad [illegible] xii. aura [illegible] mist
[illegible] sauinga [illegible] at leyna hofut synd oc enge at [illegible] at
bodin [illegible] embon er [illegible] skylldr at vitt
Brede [illegible] skipt [illegible] leynda skipt [illegible] leynd [illegible] bana
[illegible] palma daginn [illegible] tekin [illegible] er [illegible] hafr er [illegible]
[illegible] gengit [illegible] leynda [illegible] kon at
xiuis [illegible] landa [illegible] kirkiu [illegible] er veri [illegible] med bonda
sinu en allar [illegible] med [illegible]
[illegible] bod [illegible] byskupi oc i [illegible] prestr tekin af ollu
[illegible] at halda þau saumu bodord oll [illegible]

standa i skipan sira magnus p bps. fasta sk. ʒ tuegia ᵱsta m̄ ar br agagn
daga en hafa tuimallt kros m̄ nær bn a midvikodag ꝼ ascensione
vinna ꝫ leng. en ꝫ midl. ᵱptims ꝼ. hinn tuegia m̄ dagum̄ xige ste pstar
gefa leyfe vm helga daga þor tidar halld se mikit þa daga se ad e
alþydo fasta skyld. ʒ ꝫ faustu natta leyfe nesta langtekna daga ʒ fro
ia dag i þessa viku. En ar. nicholas m̄ ꝫ Thorlaks m̄ bra friar daga
þa e lofat huit at eta ʒ xv. mallt. En ar. andreas m̄ ꝫ Nicholas m̄
Tomas m̄ ʒ Thorlaks m̄ bra midviko daga þa e lofat tuimallt at e
ta ʒ ꝫ slatr. Huk sa pstr e huor sk samen vigia þa sk ꝼ hylsa ad vor
drottins daga hinn a bat andes i saunghus dyrd at sa m̄ vill þrek kon
o þa ʒ ar nockur e sa þr e vite adra frænd semi ꝫ sif skap þa b
i hann þr vitne v adr en þeir adra brullaup se prestr sk ʒ heyra ʒ a
yrde konunnar naudug lauit at ʒ sem þycke þann mann at xiga e
ꝼ ser pstar minna alþydo ʒ bioda skylldoliga at hur m̄ falle a kne
med vpp halldande hondo þann tima i messunne e pstrin hellder vpp ho
lide ʒ blode vars drottins ʒ bide e miskunnar ʒ se klerkar r þr leikmann ʒ ha
lldir vpp logandi vax kerti þa pstrinn ꝫ sk pstr songia tuær messur
v dag at xmo allti naudsynia lauit skyllt e at ur se iola dag.
Enge sk pstr bera þr vattn e hann buar mann kalek med ar hann sk sy
ngia adra m̄ sidar þann sama dag latti diakn sinn bera þr vattne a h
freyr pi i secretum þar at enge sk m̄ songia nema fastande Crede in u
nu dm̄ sk hafa um Paskr m̄ dag hin fyrsta ʒ s tecthano Natiuitati
tis bte virginis ꝫ ꝫ e vin ʒ vattn skaleg þa e vpp e halldit pa
tine þa sk bera i huortuegia ʒ taka adra oblat ʒ hefia vpp ꝫ ʒ
en hina fyrre oblat latti i brott in kerin samlingum strid ʒ bige þa
sidan e hann haf adr neytt corpr ʒ sanguine dm̄ þe ʒ fullliga f
bodit at nockr lati se hann syngi m̄ ar h̄ med ꝫ songit adra ha
vaxit at h̄ vanti nockr þann faung r se skyllda krefr at hofd se
En ar obinbert hordom saurlife pstr med barngetnade þa sk hann

legia m̄ saung þ̇ e̾ han̄ fær̄ hþ eꝺ hs ꝺboꝺs man̄ ⁊ tek̾ skpt ⁊ ẏf
bot prestr aiga at kun̄a sakn̄ in sine at kun̄a rett pat nr. oc Credo
in dm̄ oc aue maria s̾ barn at skira þa e̾ nauꝺsẏniar krefia ⁊ pro
ua þa þ̇ ar ecke aigo oꝺrd m̄ vatn at vigia þ̇ e̾ ⁊ fattiga ꝼ bo
dit at nock̾r skire ꝺauꝺe e̾ ı vatni eꝺa sio eꝼ snio braꝺꝺo þ̇ at e̾ e̾
rett skirn neꝼa baꝺe se v̾ hafꝺ vatn ⁊ orꝺ ⁊ þ̇ e̾ onẏt kafa skirn
po at nock̾r hafe kallat hana rettia. Eꝼ barn þ̇ e̾ skemre skirn v̾ sk
irt e̾ lifanꝺe pstr fart þa sk han̄ signa þ ⁊ gera salltr vigt ⁊ lesa
guꝺspiall yꝼ ⁊ gera krossa meꝺ rafa ꝼ eẏꝛo ⁊ nauso ⁊ leiꝺa ı kkiu s
myria siꝺan ꝼ briosti oc mello herꝺa meꝺ oleo scē ⁊ siꝺan meꝺ krisma
a ıhofuꝺe fara siꝺan ı skirn̄ klæꝺi ⁊ fa kti loganꝺe ı honꝺ ⁊ gera þ̇a all
a luti meꝺ t̾ skipuꝺo̅ eꝺo̅ en fella niꝺr allr særing ⁊ þ̇ hatt barn se
ꝼ skirn at kunn aigo at v̾a þ̇ e̾ ꝼ boꝺit at þm̄ m̄ se þionosta ger
in e̾ opinbuga lẏgia ı ꝼullu hpi neꝼa þr hanꝺsale kene me viꝺ vatta
at skilia ept þ̇ se han̄ bẏꝺe eꝺa ganga allug saman logliga Ecke
sko þr m̄ saman̄ ganga e̾ nanare se at frænꝺsemi eꝺa sifio en at f
imta m̄ hiar neꝼa bp vile gera fimar ꝺ lof t̾ Eꝼ su kona anꝺaz
fẏr e̾ lẏ se ı kkiu leiꝺꝺ e̾ barn eꝺa ꝺ bonꝺa sinꝺ þa se feꝺꝺ kona
ı kkio ꝼ likino meꝺ loganꝺa kti En eꝼ þr m̄ anꝺaz e̾ sett eꝺ vti sta
ꝺꝺar ꝼ opinbuga vanhagi sina þa sk hus þra lik ı kkiu v̾a eꝼ þr ꝼ
ꝺ aꝼ hæiminꝺ at fe v̾ ı sætt v̾ hailaga kkiu at ꝼ tekno þm̄ se ept
lanꝺz siꝺ eꝺ e̾ at kkio garꝺi sic fures ⁊ latrones q̇ pro sceleribꝫ suis
morte ꝺ dēpnant ⁊ hec aꝺ terre pstr sko e̾ hafa rauꝺ klæꝺe gul eꝺa gra
n e̾ helminga eꝺa konꝺot neꝼa vasi fara e̾ meꝺ mangi ne okri En
ge pstr ne klerkr sk suna leikm̄e nockn̄ eꝺa eꝼ legia sig a þra sin
mal vnꝺ leikm̄ ꝺom vtan bisk sins raꝺ e̾ sko pstar refsa leikme
eꝺ kkiu neꝼa opinbar sok ... þar se fe vita visan vilea bps
sins e̾ aꝼ þa hs vboꝺs m̄ ꝼ han̄ sette m̄ vaꝺꝺs pstz fruꝺar ılꝼs
haska ⁊ vill han̄ suna at bæta v̾ guꝺ ⁊ hailaga kkiu ept ꝺomi

sel koss huat ꝺ er engo͞ timo᷒ ꝼerr s᷑ ner huat ꝛ keluð kem vengi ꝼn ꝼ
sun kems a koss knot þa ꝺ alꝺ ·m· manaꝺe ꝛ ꝼella hollo aꝼ en ꝼ
ena siðan aðra ·ııı· ꝼꝛ sun kems a m̅hex þa ꝺ alꝺ ·vı· manaꝺe
or ꝼella holl ap aꝼ hylls hag̊ a en ꝼarꝺa aðra ·vı· manaðe þa
ẻ rett at nyta sun aꝼ vill
eꝺ þui at guð sialꝼr ẻ sannlækir þa vill h̅ ꝼ hu̅r m̅ ꝺ sann
læki ia sem ia ẻ ꝛ þ̅ meꝺ sannynꝺe͞ nei se͞ nei ẻ En þo ꝼ ·vegs
klærker sak̊ mannꝛınꝺ ẻ sialldan truir eꝺino þe þa hæirꝺ uiðr
optligꝺ ꝛ ꝼ̅m ꝼlytiaꝛ ꝛ ẻ ꝼ engi synd ẻ satt ẻ sueꝛia ꝺ ꝼ þ ek
skipaꝺ ꝼ ꝺættir sem þycker ꝛ staꝺ ꝼesto ꝼeðer mille þui se ꝼ
ø osatt ꝛ styrkia harðan ꝼ millū vita ꝺ þess at sannlækir ꝺ
tiꝛ iſ se͞ vatt bꝺ þm ꝺ skrilla aðra vnðan ꝼarsla ẻ ꝺomarꝺa
m̅ En þo at ꝼiſanꝺa se marg ꝼallig grein þa aigꝺ skylldoleg ꝛ
ꝺ̅ virðileg prik luꝺ iſ̅m at geymaꝛ Sannlækir tꝼa͞m semꝺ
ꝼo at h̅ sueri þ ꝺ ꝼitt ẻ h̅ veit or ꝺær ꝼꝼan huat satt ẻ sk
yn semꝺ i goðe ꝼeꝛ huglsen at h̅ sue ꝛ huar skeyꝼlıgꝛ ꝺ ꝼıngı ꝺ
ꝺ at suer vtan nauðsynıar Rett vıſı at þ se sueꝛıt se loglıgt
ẻ ꝛ rett Þat huꝛ se͞ suk at ꝺrygıa nocker ıllsko ꝼꝼe ꝺeꝺugꝺ ꝼh
m̅ þa synꝺgaꝛ h̅ sueranꝺe ologlegt ꝛ þo þan aꝺ kaupa seker ꝺ
uıꝛ ꝛ gengꝺ ꝺ skıptar
ıl kuꝺumar huar skeytlıgꝛ skeꝼ ꝼar oskynsamlıg ꝺ
ẻ iſ ꝺ hæꝼa ꝼ̅m ꝺeypt ovarlıga aꝺꝺo͞ ꝛ cauꝺo͞ prouanꝺ ꝺ
uglega sum̅ sæꝼıanꝺe en sum̅ ꝺanꝺe sek þa ẻ ıſ skıpat at h
nær vıtna þ se͞ aꝼ ẻ ꝺ nockoꝛ maꝺ ꝛ þꝛ se ꝺaꝺa vılıa ꝺ meꝺ
sem þycker nıꝺꝛ setıa þa ꝺ þ ꝼ þ̅m prouaꝛ ꝛ nıꝺꝛ setıaꝛ ꝺ
þ mal ꝺ aꝺ ꝺæma s at huı sæku se sotꝺ ꝼ sınū ꝺomꝺ þat se
ꝺomr ẻ oguꝺlıg ꝛ ꝺ hallꝺaꝺe ẻ aꝼ þm gıꝛ ẻ ꝺ þ mal ꝺ ꝺ rett
ꝺa ꝺæma en sa se͞ seg aꝺꝺa sauk gerꝺ þa ꝺ h̅ ꝼa prouan tıl ꝺ
ıſ mals næꝛ hu̅ se͞ neıtar segı nockur hlut ꝺ vıtn ꝺ

hann eige sinu hond at profa

Ua segir laugbok þessa kirkio at .xvi. ero þær at burder eru

af sealfs sins voku þeir er hver a sig full kominn pafa bann sa er i þess vankunnandi huerr eitt huert stendr fyrir þui at veita ma illt vera nema vite þa synnz oss nytsamlekt ok allra hellzt naudsynnlikt at postularnir se vis af þesso at eigi lati þeir fyrir vanruekto sakar bann setia um samneytti orda ok fer olleyster ellegar þeir teki a sik pa u mell ok latiz leysa er þeir hafa ecke valld til. Fyrsti er sa hinn fyrsti at burdr af þeim xvi ef nockur i forsi fellr domda villo til la tende retta tru annar er sa ef nockur setr saman nyia villo sa er hinn þridi at burdr ef nockur tekr þa til sin ellegar verr þram al hinn fiorde er sa at burdr ef nockur segir oss ok fylgir þui at eigi er koma borgar kirkia hefud kristinnar ok se eigi hennar lydandi Sa er hinn fimmti ef madr slær klerk edr klaustr mann edr audro vill mis þyr mi med hofrungi hendi Sa er hinn setti ef iarlar ellegar adrer valld ig valldz menn gera krofur ok eskilldaligar þyndingar a klerka ok kirkiur ok lata eigi af logligar aminningar ok eigi sko þeir vel fyrir leyst en þeir hafa batt rettliga Sa er hinn siaunndi ef menn brenna kirkiu edr gera them vilianda samtindi ef nockur brytr kirkiu edr gefr them nockot af skapleikr spillvirki rænandi i brott corpus domini edr briotandi e alltari ellegar helgan kross edr gerr hann þui likt annat til hadungar guds retti Sa er sem fallsar pavans bref edr hefr þat þo se þat var it at fallsat er þa er hinn i þenne Ero enn tuær at burder þær er slikt id sama liggr vid at þo se sum margfaldar guds laga segia xiii er af þeim ef nockur samneytir bann setom mon i sealfs glæpinom vær icande hinn fulltingi ellegar radi giord þo til edr adra apter mali Annar ef ui fer med skot edr vallslaungur til þess at drepa kristna menn hinn sida sti at burdur er af þeim er vard vaktir ok vid hafa lata settingar edr sid venia þat se helldr mego heita ovenior ok moti ero guds retti

Hakon med guds miskun noregs konungr son magnus kgs sendir
aullum monnum a islandi þeim sem þetta bref sea eda heyra. Q. G.
ok sina. Skyllda var ok ast sendr sua sem hann ... i alþydu ri
kissins saker mikils godvilia ok epter ... er aller munu hafa oss
ted sidan gud kaus oss til rikiss stiornar. krefr nu at bæ
ta þa luti sem a þatt er einkanliga um laug landzins rett.
hafum ver þat um hugsat med bezstu manna radi ok betrar
stad þetta vitruztu manna hedan af landinu sem þa voru i
hia oss ok letum skrifa þau til nytsemdar ok huggan þessar rett
bætr sem her fylgia. Jtem at þau mal er laugm ok syslu men fa er
ei verfr tekit. þa giori .xii. manada stefna til noregs sua at þa
megi þar rett af gera. Jtem at sua se laga stefna til syslu
manz sem til laugmanz halfu minni sekt vid. syslu men ok me
gu ... stundar stefnu til sin andsuara monnum þetta se lauglig
mal hafa a hendi þeim ok sua vitnum þetta ok geri þeim rett sem
mishalldnum er þo at stefndr komi eigi forfalla laust. Sua
vilium ver ok at rett se at ... stundar stefnu til laugmanz þa
er han ridr yfer land at skipa malum manna. sua þo at stefndr
megi audvelliga vitnum sinum til koma. þeir bu lauser menn sem
skatt greida se hafa .x. hundrut fyrir sialfan sik ok hundrat
fyrir huern u maga ok eitt hundrat yfer fra. fyrir biodum ver at fir
se leitt menn se ... eru fullnædia at bæta aptr ef þeir taka u
retliga nema bændr sampykki annat. Eigi vilium ver at nokkur
madr skipti malum sinum undan laugmanni ok syslumonnum ok talmi
... ... men ef skinsamir menn sia at þeir fa yfer tekit. þat

capitulum ſꝭ ⁊ ſꝭa i bok ꝓuari ſē ſtendr i reḡ boꝺū ſꝭin
ſē vilhialmr kardinali gaf aullū m̄m i noregs kgs riki
⁊ þetta er upphaf at. Ef virkia daga ma ei vīna saker
veðrattu. ⁊ ſꝭta aūat er ſua hefr. Sakˢ nauðſynia lðꝫ uſ
⁊ ynuſlegrar veðrattv. Sva haufū ver ⁊ ſtaðfeſt at alla
þa mandraða m̄ ſē kōaz̄ a kirkiu naðir ſꝭ ſekta lauſt
flytia ī noregs ⁊ kōa ſꝭm ꝥ ikkiu epꞇ̄ raði laugm̄ ⁊ ſyſlu
m̄. vtan þa ſē kkia a ei at hallda epꞇ̄ laugū. Þeſſar naðir
gū ver ⁊ ū fiolmæli heðan af. at ef m̄ kallar aūan m̄
drottinſ ſuikara. forðæðu morðingia þiof huīu putu ſō
hor konu ſon [margin]
ꝫ aūnur ſlik ſkemmilig orð. ſa ſꝭ ſekiaz̄ ē þat mælir. nẏ
or ū kgdomenū. Eñ aull þau fiolmæli ſē ſmæri ðæaz ⁊ ī
mīni hueꝛꝫla horfa. ſſo epꞇ̄ dōi ganga baði ſekt ⁊ rettr
ſꝭa ē talat ē ī. þarī er v̄ getū ū kōiz m; anefndri
grein at ſetia þa m; beztu maña raði. Eñ huar ſē
m̄ fær mey ꝫ konv epꞇ̄ lāgū ⁊ ēu hm̄ leðir peningꝰ ⁊ i
borgan geingꝰ ꝼ. ħar ħ a ſua mikla peninga ſē þa ēu tal
ðir þall a ſomv lei ꝼ ſē bok vattar ū ꝥ fe ſē konu ē
leð ī heiman fylgiu. Eñ ef ħ uanrækˢ þa ſæki giptingꝰ
m̄ ꝫ logligr ūboðſ m̄ konūnar heīi ī handa ⁊ taki ꝥ
af ꝼ ſtarf ſīt ſ at ħ ſe uel halldm̄ af. Þar ſē m̄ feſtꝰ
ē mey ꝫ konv epꞇ̄ guðꞇ̄ logū ⁊ laþykt begia ſꝭa þa ēu
þau baurn aull loglig ī arfſ kōin ſē þau eigu hūt ſē
þau ēu getin ꝼ feſtīga ꝫ epꞇ̄ vtan þau hafi i horðomi
getin v̄it. Eñ ſu ein ē loglig feſting epꞇ̄ ꝥ ſe forū lðꝫ

lóg vatta eñ eingi auuzur ᷎e m̅ teker i hendr meþ ok ko
nu nær uandi skilriku̅ m̅in ⁊ fest᷎ hana m; þm orðu̅ sem
þar hẏra til. eñ hv̅r sem aña̅n veg binda sin hiv skap
þa skl fra bauru̅ ok lógligr arfi. Sva ᷎e nu ⁊ skipat
at modir skl taka arf ept᷎ barn sitt þ sem hun gat i fril
lu lifnaði i settu erfð næst ept᷎ frillu son. Eñ ept hun er
t þa tekr þa tekr frillu dott᷎. Sa maðr skl ok mega lata
arfi undan s᷎ e h er yngri en tuitugr. Eñ sa ᷎e tuitugr
e h hef᷎ .xx. vetra vetr. Þat ᷎e nu ⁊ staðfest at ættleidings
son skulgetin taki næst ept᷎ ættleiding ⁊ þa sem hm standa
iafn fram þan arf sem faðir hs var ættleiddr ef h ᷎e andaðr.
Sva ⁊ þo at sonar syn᷎ se tveir eða fleiri þr sem faðir hra
var skilgetin̅ þa taki þr ok mera arf en faðir hra stoð
t. ef þr ægu v þa at skipta se iafn fram þeim standa.
Skylld er hv̅t hiona at færa añat fram a fe sinu hv̅t
sem fram færslu þarf. verðr ott ok fær añan krank
leika eñ ef þau hafa m; minna fe saman gegnt en þau ætti i
bæði saman t þriggia hundraða ⁊ allda urðu þau s᷎ rik at
þau ætti kgi skatt at giallda. þa se hv̅t añars handbiargar
vmagi ok flyti a hrossi ef þau fa ei fyr᷎ unit ⁊ þeir baurn
skl ok a hreppa segiaz ok meðan þau geta flutt ept᷎ fyra sku
orði. þar skl þrot heita sem sa andaz fra se handbiorg atti þau
at flytia ok fyr saugðum fluttningi. Eigi skl nu fleiru̅ þur
fa at lógbioða omaga en einu̅ utan sa sym m; skilriku i
lóghgan stefnu dag at nókkur᷎ standi iafn fram hm sem

fullan fordagſ eyri eigu þa ſl' eki framar dæma a h en ept
retti i tiltaulu. Biodum ver ⁊ ſtadf(eſ)taliga ılang ſetıum at
allir ſk m̄ fatæk' s̄e m; uanar vaulganga ⁊ þigia aulmu
ſu ėv ſkylldir at leida ⁊ bera baurn̄ ſin ⁊ añan veg at fly
tia eptir þui ſē ſkynſam̄ men ſia at þau fa orkat ⁊ ſua fau
dur ſin̄ ⁊ modur man ſon ⁊ dott' vinı ſer adr tuegia miſ
ſera biorg þa ėv þau ei ſkylld at ganga a fatæki m; fau
dur ⁊ modur. Ễn ef þr m̄ ſe a uanar vaulganga ⁊ þiggia
aulmuſu vanmıda bændr ⁊ adra dugandi m̄. þa ſē hei
mılıſ faſtir ėv m; ordum ⁊ uerkum ſua at þ verdr vit
uıſ faſt þa ſuari likamligri refſt ept' loghgum domi v
tan þeir fai fullan borgun̄ man̄ at luka ſlikt fe ſē dæt
uar i retta ſalar ſtefnu. Nu ef þr ſē mıſgdu vılıa laupaz
undan dom̄ krefi ſa er fyr' vanu̇du vard ef kgſ v̄bodſ
madr er ei þar at taka þan man̄ ⁊ flotta ⁊ flytıa h ē
undir lóghmadan dom vtan ſa fai borgun̄ man̄ ė brot
ligr vard at h ſl' hogi laupaz. It̄e. v̄ þa lauſa m̄ ſē vſk
il gera ⁊ ſkulldir eigv at luka þa taki ſyſlu m̄ hv̄r i ſin̄
ſyſlu goz þra m; vıtordı ſkilrikra man̄a ⁊ luki hv̄um
ſina ſkullda ef t' vinz. ella miſſi hv̄r ſem tala renr til.
Ef þorſ dag þan̄ ė .ıı. vikur ėv af ſumri ber a helgan dag
þa komı aull ganga fra v̄ nıı iarda brigdi en næſta ſyk
nan dag ept'. Ef m̄ tekr falka a añarſ iordu eigi ſa tuo
luti ė a iordu byr en ſa þridiung ė tekr. hedan af ſl' ev
ver gamall m̄ v̄a vitni bar ⁊ eiga ſialfr rett a ſer ef

hin v͛ꝺ. mz auꝼunꝺ miſꝥyrꝼt ſł' ⁊ ꝼiar hallz m̅ hſ ꝼullu
ꝼyr͛ aꝼ hſ goꝫi v̅ þ ſe h̅ kan̅ brotligr v͛ꝺa. En eꝼ m̅ v͛ꝺa ſan
ꝼꝛoꝺaꝺir at þi at ꝥr ſtika rangt vitanꝺi mz rettū ſtikū ⁊
vega rangt mz rettū vagū ⁊ mæli v rettliga mz rettū mæli
ker ølldū ⁊ v͛ꝺ. þ eyꝛiſ ſkaꝺi ⁊ meiri. ſuari ſlikū ꝼyr͛ ſe h̅ ha
ꝼi ſtolit iaꝼn miklu. Biórgynar aſkr mot markaꝺz ſł'
ganga t͛ hunangſ ⁊ t͛ lyſiſ ⁊ ſa ſem ſyſſlu m̅ lætr þ͛ eꝼt͛ ga. en
hv͛r ſe mz raungū aſki mælir ſuari kgi ꝼullri ſekt eꝼt͛ þi
ſe bok vattar. en þm̅ ꝼyr͛ ſkaꝺa e͛ ſinſ miſti vrettliga. Þar
ſe m̅ riuꝼa ſkipan t'vͦ ⁊ i langꝼ͛ꝺū. ſekr hv͛r halꝼ· ør͛ v̇ kg e͛ þ
g͛ir en hinū eꝼt͛ lóglıgū ꝺōı e͛ ſkip atti. en hv͛r ſem tekr vıſ
vitanꝺi anarſ ſkipara ſekr halꝼ· ør͛ v̇ kg. ſkal ſkipari þo þ͛ v͛a
ſe h̅ reꝺ ſik ꝼyri. Engi m̅ ſł' abyrgıaz vitın lengr v̅ ſkullꝺa h̅
kring͛ en þriv ar. eꝼ ſkullꝺ e͛ minı en. vı hunꝺrut. en þo at
ſkullꝺ ſe meiri a byrgız ei vitni lengr en. v. vetr. Bıoꝺum
v͛ ⁊ at þ͛ halꝺit þeſſa alla articuluſ ꝼ· lóg ⁊ latiꝺ ſkꝛa i
bok yꝺa. En eꝼ nøkkur͛ e͛v ꝥr lut͛ h͛ i er yꝺr þikkia oꝼ lıꝺ͛
⁊ oꝼ lin͛. þa ſkꝛit ſkiluıſlega t͛ var ⁊ ſlıum v͛ v̄ bæta ⁊ þa
ſkipan a ga ſe v͛ ſiam mz beztu manꝫ at yꝺr ma hen
taz v͛ꝺa. Geꝼi guꝺ yꝺr þeſſar rett͛ bætr ſva at hallꝺa at
ıþr ꝼtır haꝼi tıgn ⁊ v͛ꝺıng aꝼ. En v͛ ſæmꝺ ⁊ ærv. En ſialꝼ·
v̄ yꝺr ſiniz e͛ naꝺa ⁊ nytſemꝺar ⁊ allū þm̅ ſe eꝼt͛ yꝺr
kunu at koma. Þetta breꝼ var gort i biorgyn þrim
nattum ꝼyrir. botolꝼſ voku a ꝼimtanꝺa ari rikiſ v͛ſ
ſ͛a. biarni auꝺunar ſ. ınſiglaꝺi ſon morti ıctaꝺz

akon m; guds miskunn noregs kgr son magnus kgs sendir ollum
mm̄ a islandi guds q̄uiu ⁊ sinū þm̄ se þetta bref sea eda hey
ra . U . G . ⁊ sina . þat ritid vt t var ⁊ beiddusk af oss nagd
a nøkkura ⁊ linanar v̄ sumna luti þa sem allt island tek
r i ypnisū at burdū ⁊ af þui at u hofū reynt af ydr lafuan
goduilia ⁊ eptir lati . þa sendū uer ydr þetta vart bref i huu
u hofū greint þar rettar bætr se u viliū ⁊ munum at syn
ydr gefit hafa . þar til sem u latū ofar meir greina þa lu
ti ⁊ adrar logbok varri . Viliū u ⁊ at alþingi se uppi m;
þm̄ hætti at valliz m̄ nefni vr mula þingi . iii . m̄ . vr skap
ta fellz þigi . iiii . m̄ vr rangar þigi iiii m̄ vr arnes þigi
vj m̄ vr kialarnes þigi iiii m̄ . vr þuerar þingi iiij m̄ . vr
borsnes þingi iiii m̄ . vr þorskafiardar þigi iiii m̄ . vr hu
na vatz þigi iiii m̄ . vr hegranes þigi iiii m̄ . vr vodla þigi iiii
m̄ . vr þingeyiar þigi iiii m̄ þa se skynsamazt er eru at
heyra þar mal māna m; login ⁊ audrū rettorū se u ho
fū yfir þa skipat . þat ⁊ af varū m̄m se sygla hingat t
islandz ⁊ þar kunu brotligir at uerda viliū u at þm̄ se þ sa
kar gefnar ⁊ rett af þingi at olafs voku fyrir ⁊ sua þ
rett gert ef nokkur gerir þm̄ rangt . En ef syslu m̄ fara nez
rett at gera þa suari h sokum . Biodū uer ⁊ fullkomliga
at vandum m̄m se refst þ se þ urda tekn ef þ er adr log
ligt prof a komit ella fariz þr i hendr syslu manni þ se þr
takaz ⁊ sendi þa huart f ser t annars i godri geymslu ⁊
sim a byrgd þ til er h kemr t þess syslu manz er brotit er

at likar oss ⁊ vel at frændr g͛i kaupmala sin a millū ⁊ hel-
mings felag ept͛ þ͛ se sem seinr. Nu ef hion g͛a a millu sin skẏdr
ept͛ þ͛ sem lögbok vattar. en ef an͛at huort þ͛ra hiona kan͛ f͛
at falla se. x. vetr ⁊ leingr hafa saman v͛it ⁊ hafa þau laf͛
an halldit sik f͛ löglig hion þo at huilkapr þ͛ra hafi eẏ skil-
lakliga v͛it a malgadr ⁊ e͛ bẏgdar fleẏgt medan þau lif͛di
badi at h͛ var h͛a frilla ⁊ hœrkona. þa sk͛ barn ⁊ barn͛ eptir
v͛ndi laf͛ settaz ⁊ halldaz f͛ skilgetin þo at e͛ lifi fellungar
vattar. Vilium v͛ at fritt ertt fe se virt i forlags ept͛ ⁊ at er
fingiar vmagans se skylldug͛ at taka h͛s go͛z ⁊ fiar halld
þo at h͛ se e͛ fullvedia ef frændr vmagans vilia þ͛ samþẏkkia
⁊ sẏniz h͛m h͛ vhætt͛ skulldu naute ⁊ sk͛u þa frændr svara
skada vmagans sak͛ þ͛ra vangeẏmslu. Ef fatæk͛ m͛ skiota
baurnū sinū i hrep af logliga lofi v͛ hreppstiora h͛m e͛ nattr
e͛ ⁊ bondū m͛ h͛m at taka han man͛ ⁊ binda ef hell hafr v͛
⁊ fara aptr ⁊ binda sidan a bak h͛m ⁊ lata sialfan b͛a kot
or hreppinū. En skylldu fatæk͛ man͛a vilium v͛ at nott se a
h͛uiū x. hundrudū þ͛ se v͛dr. c. hundrada. en sidan tiott a
xx hundrudu þ͛ t͛ se eu. cc. hundrada. en þot fe se meira ta
kez þ͛ ekki t͛ man͛eldis vtan hreppstiorū sẏniz an͛at san͛a
Þat e͛ ⁊ godr vili var v͛ gella fe. at þ͛ se sektalaust i thetta lögū
ef hreppstior͛ ⁊ granar lofa ⁊ gefa ouga sauk a. fr ⁊ sem e͛
vilia hallda þa skipan se hreppstior͛ g͛a logliga þa gialldi hal-
fa ·oi͛ halft k͛gi en halft hreppstiorū ⁊ leiiz þ͛ t͛ fatæk͛ ma-
Einar vag͛ ⁊ ein maklik͛ antld vilium v͛ at gangi v͛ allt land ⁊ bio-

dō at hv̄r syslu m̄ gefi h̄ sua gau̅ at s̄e h̄ vill hallda þui heidri s̄e
h̄ hef̄ af kgdominum. Bu lausir m̄ ē peinga eigu suari mæeldi
⁊ ollū hreps nauðsynū at taꝑnaði s̄e hreppstior̄ g̅a rad fyr̄
Sa ⁊ s̄e boð fellir suari sekt ꝼ alla þa ē a þri boðsloð koma ē
boð t̄ for ꝼalla laust. Var þetta bref gr̄t i tunsbgi ionsvoku
aptan a setta ari rikis vars h̄ra. aki kanceler varu mḡ
akon m̄ guðs miskunn ⁊ c̄.   ladi. Simun klerkr ritaði
Ver hofū vēr iðulega heð̄n vm felags giorð þa s̄e stendr
i logbok at v̄ skylldum g̅a þa bętari ⁊ vm bęta þ sem oss
þotti a fatt v̄a. Ok af þui s̄lu þ allir m̄ vita at með hinna
bezttu manna raði hofū v̄ skipat stadfest ⁊ i log sett at
með þeira hætti s̄l felag legia ⁊ hiona i millum heðan af v̄
allt iðð. þat ē fyrst ef m̄ gipta saman baurn sin þa standi skal
mali ef m̄ g̅a barna i millum hv̄t sem felag er eða ei giort. Nu
fær m̄ mey eða ekkiu með til giorð. þa mega þau leggia felag
þeg̅ þau geta baurn s̄ til arfs ef huortuegia þra vill ⁊ er
su mær a ekkia m̄ frænda raði gipt. helmings felag. huort s̄e
skipta er við baurn þra a vt arfa. legit i felag allt þ ē þa
eiga þau a eigandi v̄ða m̄ slikum skilmala sem þau g̅a sin
i millum. En ef þau hion vilia legia felag sin i millū ē aðr
eigu annat eða bæði baurn i v mego en þau giptaz saman
þa mega þau felag legia m̄ þeira hætti at huorratuegiu
frænðr hin nanuztu ⁊ hin skynsomuztu þr sem til
arfs standa eft̄ baurnin ef faðir a moðir ē v fallin ræti
[illegible]a loginn ⁊ oðrū monnum v̄ðr ei t̄ vela a suika gert v̄ bornī

þa sl' þ felag sem v gᷤt se Sva hofū v̾ 7 skipat ef mꝰ dau-
di hiona v̾ðr þar sem ei e̾ felag 7 fellr an̄at hiana fra at
sumar malū & hǒn tima af sumri allt framan til mikiall'
m̄ þa. huort sina land skylld hafa. En ef an̄at hiōn hiona
fellr fra at mikiall m̄. solū & kyndill m̄ 7 hǒn tima v̄
vetrin. þa skiptir lā skylld su all e̾ vnnit e̾ eptꝛ tardar

[illegible]

Ef m̄ les afflāt inu sāfta ꝑ sē tomas erkibiskups hefꝛ
dikt 7 meꝑta e̾ [illegible] haf at kagefazt hin [illegible]
og [illegible] 7 [illegible] vikur 7 ꝑ dag [illegible]
borna synda 7 ef m̄ 7 les afflā inu saffta sio daga [illegible]
hūdrad [illegible] 7 sio tig̾ 7 tuo ar 7 at auk þ 7 tuttugu
vikur [illegible] synda

ALla skal barn hvert er borit verðr ok manz hofut er a þo at
nokkur aurkumbl se a. ok til kirkiu færa sem fyrst kemz
við. ok lata prest skira ef hann nær. elligar skulu konor sua
fyrir sia þegar þær eru nær barnburðinum at þar se vatn i hia. Ok ef
barnit er með litlum mætti fætt ok nær eigi prestr. þa skal skira hverr sem
i hia verðr staddr iafnvel faðer eða moder ef eigi eru aðrir menn til. ok
dyfa barninu þrysvar ok mæla þessor orð amedan. Jon eða guðrun. Ek
skiri þig i nafni fauðurs ok sunar ok heilags anda. Skal við þessi orð ekki
auka ne af taka ok ei skira nema i vatni. Þo er rett at um sun se iðr
pit. ok se helst vatn eða au[...]a ef eigi er tiltækum at auðit. Hraki
ger auga skirn. Ef snior giri ok ænga [...]rn nema þat hiðni sua at þar
verði vatn af. þann skal brædda snio a ælld sua at verði at vatni ok riða a
stokkva a barnet ok er þui betr sem viðara kemr a barnet vatnit. ok
skira með þeim orðum sem aðr var sagt. Ber sua til at faðir eða moðir skira
barn i þeima nauðsynium. þa skulu þess kyns nauðsynar ei skilia hiuskap þeira.
Deyr barn aðr enn til prestz se komit með ok kvez sa skirt hafa sem með for eða
hia verit hinn sem skirði ok sannar laugu sina með eins eiði ok þicki presti rett
skirt hafa verit. þa skal þat barn kirkiu grafit vera enn ei elligar. Kemr ok
barn lifs til prestz. þa skal hann veita þui alla þionostu þa sem hann er skylldr til
hvort sem hinn virðiz barn aðr verit hafa rett skirt eða eigi. A hverium de
gi ok sem þarf iafnvel iola dag eða paska dag ma barn skira. Enn hverr sem
guðsifiar verðr barni er skylldr at kenna þui. Credo ok pater noster. Enn faðir ok
moðir eru skylld at gæta fyrir allzkonar lifsháska fyrir utan sott. vii
vetr. Enn ef maðr helldr barni uskirðu um v nætr na [...]sýma laust

gialldi bpi vi aura. helldr adrar v. natr. giallldi bpi xii aura. helldr mar
fridom v. natr. giallldi bpi iii merkr. helldr hn enar fiordu v natr giallldi xv
merkr a halft kgr en halft bp. helldr hn leingr oc deyr barn heidit. þa er
hn utlægr oc allt fe hs a halft kgr en halft bp. Ef skapar arfe barns er
hia. þa skal hn færa barn til skirnar. eda fa men til sa sem uist uei
tir konu þeiri er barn fæddi. En ef huargi er þra hia. þa skulu þr
menn færa barn til skirnar sem þar eru laugfast' inan hus. enn ef þr
hafa ei lidr kost til. þa skulu þr er næst eru. bondi er skylldr at ala
þa menn sem barn færdu til skirnar. þeira menn fulltida ef barf oc barn enn fior
dag oc eyk ef þm fylgir. En ef hn a munna fe enn þingfarar kaupi gegnir. þa skal
hn vetta þm husrum oc selia þm mat oc hey sua sem buar virda. golldit skal a
verd
fiortan nottum matar oc heys. enn ef bondi synjar þm uistar æ þess beina sem
hn skylldr til. þa er hn sekr xii aurum uid þa sem uistar er synjat. Ef bar
er i ut eygium þa eru þr menn skylldir at færa barn til skirnar sem adr er
sagt. Sa er skylldr at ha skips sem bedinn er oc til hefir. sekr er hn þri morkum uid
bp ef hr synjar oc fara e med þm huert sem bedinn er sua sem fyrst ma fyrir vedrs
sakir. bondi er skylldr at ala þa menn sem utan eru komnir v. oc barn enn sena m
þr skulu ferea þa menn apir sem utan færdu er barn færdu til skirnar. Ef
kona verdr lettari a faurnum vegi þa eru faurunautar hennar skylldir at færa
barn til skirnar a þr sem fyrst eru bedner til. Sumum mann vii vetra gam
lum æ ellra er skyllt at skira. sua at kunna credo oc pr nr oc ave maria. enn
ef madr kann ei fyrir mælir sakir oc hefir hn ei til. þa er hn sekr iii morkum uid
bp. þui at einu skal yngri madr skira barn en vii vetra gamall ef hn
kann at verdi ef eingi er karllmadr ellri i hia. skira skal kona barn ef e
kann
er karllar til oc vardar hn slikt sem karllmann ef hon ei æ verdr ei

Sa skal vera fadir ... rett at fara þa er þaurf verdr
at barni sem modir segir a hendr honum nema hann færiz
undan med skirslu eidi. ef þat synis byskupi eda hans umbodsmanni rettliga vera
med skynsamra manna radi. En ef kona deyr ok hefir hon ei sagt til fadernis barni
sinu. þa sæki sa sem rett a aldri. hann sem honum þyckir likaztr til vera badi rettar sins ok
vid toku barnsins ok proniz fyrir byskupi. Nu ef hann fellz at prouan. þa halldi sa fyrir skirslu
eidi sem barn var kent. En ef sa deyr sem hon kendi barn. þa skal þat standa
sem hon lagdi i sæng fyrir ord sinn ef hon lagdi ei tueim til. þat skal hon med eidi sanna ok
þær konur sem þa voru inni hia henni ok heyrdu ord hennar. En ef þær eru eigi til. þa skal
proua ef nokkur vissu samvistir þeira æ huort nockut svari þui sem barn er fatt
at rett til tolu. Nu likiz barn i þessa ætt. þott sidar se sem med eidi synnadi ok synir
sua skilvæmi monnum. þa berr þat sialft ser vitni med prouan samvistar þeira
sem til getnadar timans hæfir æ hefir. þa taki hann vid barni sinu ok bæti mennsla
ri sitt en þui fulla fulgu med sem þar til hefir barn fatt. En ef kona vill ei seg
ia til fadernes barni sinu. þa sekiz hun þrim morkum vid byskup. en barn skal fylgia ok ta
Nest skirn er helgan suer ... ka rett eptir modur fedr sinum
heitir ferming en sumir kalla byskupan er þat stadfesting vidrtekinnar
rettrar truar skulu allir kristnir menn taka eptir skirn i þessari stadfesting hinn
helga anda um alogu byskups handar med krismu. En þessar helganir skirn ok fer
ming eru sua samteingdar at huorgi ma annarr an vera nema daudi komi millum
þui at sua sem hinn helgi andi er nidr ferr af himnariki yfir vottum med heil
samligri tilkuomu gefr folkinu hreinsan syndanna i fontinum sua lær hann
ollum i þessari stadfesting truarinnar aukan framm leidiss til gudsmiskunnar
ok þo at skirnin nægi meina lausum fram farandi til eiliffs fagnadar
þa er þo hialp þessarar helganar lifandi monnum naudsynlig til styrks

⁊ ꝼꝛam̄ gongu i moti anſkotanum ⁊ uapn oſſ með myſkun̄ ſıan ꝼallıgra
dygða heılagſ anda. Skulu allır kriſtn̄ men̄ þr ſem ſkynſemð haꝼa ok alldr
tıl þeſſ ꝼaſtandı ⁊ uel ſkrıptaðır taka þeſſa helgan með mıkıllı urdıng ⁊ e op
tar en̄ um ſın̄ ma ꝼırming aꝼ ongum ꝼremia ne ꝼullkoma nema aꝼ bpı ⁊ ꝼyr
þuı at margr an̄ar nauðſynıa ſak. ſkal bp uttan nauðſynıa lauſt ſua uıða ſem
hn̄ ma a hu̅rıum .xíj. manoðum guðlıgr hıarðar hu̅rar hn̄ er með guðſ mıſkun̄
⁊ hıalp ſkylldugr at geyma ⁊ leıða tıl rettr uegar með heılſamlıgum ken̄ıng
um ſem elſkulegr ꝼaðır ſín born̄. En̄ þa er bp ꝼer ı ſyſlu ſına born̄ at ꝼırma æ
kırkıor at uıgıa æ aðra þıonoſtu at ueıta mom̄ huort ſem hn̄ ꝼer langt æ
ſkamt. þa eru allır ſkylldugr tıl þr ſem eıgu ⁊ kuaddr eru at ꝼa hm̄ reıðſkıo
ta .xíj. eꝼ þarꝼ. en̄ ſa ſem ꝼellır þenna ſkıot er ſekr uıð bp ııı aurum. En̄ ſa
ſem bpı uerr ſkal kreꝼıa lata reıðſkıota / uıð tua uætta

Byſkup uar ſkal kırkıom raða ⁊ ſua eıgnum þrra ollum
⁊ ſua krıſtnum domı ollum ſua ok tıl gıoꝼ ꝼu ⁊ tıundum. þm ſem m̄
geꝼa guðı ⁊ hs helgum monnum loglıga ꝫ tıl ſalu hıalpar. aꝼ þuı at ek
kı ualld megu leıkmen̄ at ſlıkum lutum eıga ... hpa ſkıpan. Preſ
ta ⁊ lærða men̄ ſkal bp tıl kkna ſkıpa ſua ſem malldagar ſtanda tıl. Eꝼ
kkıa brennr æ leſtız ſua at aðra þarꝼ at gra þa ſkal kkıu þar gera ſem
bp loꝼar ⁊ ſua mıkla ſem hn̄ uıll ⁊ þar kkıu kalla ſem hn̄ uıll. En̄ ſa ſem
kkıu uıll lata gra ſkal ætla hn̄ aðr ſua mıklar tıl logur ⁊ heıman ꝼylgıu
ſem bpı ſynız at hun megı halldaz aꝼ ⁊ hnar þıonoſtu men̄. hn̄ ſkal ſ
heꝼıa ſmıð at man .xíj. manaða ꝼra þuı er leſtız ſe gor ſua at tıðr me
gı ueıta eꝼ hn̄ ma þat. land eıgandı er ſkylldr at lata gra kkıu a be
ſınum hu̅r ſem ꝼyrr let gra. Þa ſkal bp uıgıa kkıu er hn̄ uıll. bon/
dı ſkal hallda kkıu dag þan̄ at ıamnlengð hu̅rı um ſın̄ a .xíj. manoð

dum 7 hiu kss 7 gestr þ. sem þar eru fyr um nottina 7 þa menn se þan
gat legia tiund sina sua at biskup uill. Gudi skal huerr madr kirkiu gera en ei
sialfum ser til afla eda nokkora forada

Vigia skal kirkiu er gör er. en sa sem vigia lætr gi sæmiliga veizlu i
moti byskupi 7 fai til þa luti sem hafa þarf. En þar sem efa er a huart
kirkia er vigd eda ei. þa skal vigia lata þui at ei er þat endrnyiat sem ei
verit fyrr gört hafa verit. en þo at kirkia brenni eda fæfr fum eda falli nidr li
till lutr af vesonn þa skal eigi vigia endr bætta kirkiu. þui at i vesiō
vigiz kirkia. þo at altare se nidr fallit eda ruglat eda or stad fært eda altara
ra steinn briotliga brotinn. þa skal þat vigia en ei raskar þat kirkiu vigsl
unni. þo ma syngia at kirkiu þo at u vigd se. En ef spillt hefir kirkiu eda kk
iugardi ofrundar blod [illegible] eda horan eda annar likamlig losti. þa ma ei syngia
at þeiri kirkiu huart sem hun hefir verit vigd eda u vigd fyrr en biskup hefir reinsat ha
med vigdu vatni 7 slikum saung sem þar er til settr. sua et sama skal hreinsa
þar sem bannsettr madr hefir verit grafinn i kirkiugardi. sua 7 ef madr er lostinn
heiptugri hendi i kirkiu eda kirkiugardi. þo at ei komi blod ut. En hœgi spillir sik
iu ofrundar laust blod

Eftir heilagra fedra setning 7 skipan guds laga 7 manna skulum ver
hirma kirkium 7 kirkiugördum. sua at huat sem huerr hefir gört 7 flyr til
kirkiu eda i kirkiugard ser til hielpar. þa skal hin [illegible] heilagr fridr huerium manni
medan hann er þar. vtan þa menn sem drepa menn til fiar sér. eda drepa menn i kirkiu
eda i kirkiugardi eda særa. þui at þeim lut sem madr brytr lögum þa er honum ei nidr þeira
at niota. Huat at þessum fra teknum þa skal prestr sa er at þeiri kirkiu syngr hial
pa honum sua at hann deyi ei af frosti eda mat lepsi. ef honum geta ei frændr eda uinir þui
hulpit. En huerr sem meina presti eda ödrum þessar hialpir at veita þeim sem i kirkiu

a i kirkiu garð fyrir a draga hann ut or kirkiu a kirkiugarði með uelldi a ualldi a með einhuerium slikum. þa skulu slikir sekir sem þeir hafi drepit hann i kirkiu ʒ uera i banni þar til sem þeir uerða leystir eptir byskups raði. skal byskup a aðrir forstiorar heil agar kirkiu þiggia hana af nyu fyrir grið ʒ friða. En annars kostar skulu þeir bæta fyrir af brot sin eptir logum sem misgiorðu. Sua eru menn ʒ skylldir at ueita allar þiónostur uvigðum kirkium sem þeim er uigðar eru þar sem messur eru sungnar at raði byskups þess er þar a ualld yfir. þui at ei er þat þolandi at þeir staðir saurg adir lofadir fyrir með uondum uerkum sem aðr hafa helgaðir uerit með hinni æztu guðs þionostu. Sua ʒ ef menn berias i kirkiu a kapellum a i kirkiu garði uigðum þa eru þeir u bota menn ʒ a byskup a þui ʒ heilug kirkia .xv. merkr enn konungr þat sem at auker meira ei se meira þa skipti þeir konungr ʒ byskup með ser i helminga nema þeir uili meiri miskunn uið þa gera. En huer sa maðr sem brennir heiptugri hendi helga kirkiu a klaustra staði a i þui takmarki umhuerfis kirkiu sem guðs log segia. þa er hann bannsettr ʒ a til paua lausn at sekia ef hann bætir ei aðr byskup boði hann bannsettan þar um þat er ʒ mællt i logum at maðr skal ei bera uapn i kirkiu nauðsynia laust ʒ ei set ia uið kirkiu ueg ʒ ei lesia uið kirkiu ne a palla þa er fyrir kirkiu eru. slik fyrirmæli er a bena husum þeim sem byskup lofar at tiðir at. En ef af er brugðit. þa lepsi huer ut sitt uapn þeim aurum sa sem þangat bar a lati þau ef hann kaupsir ei ut innan tuegia manaða. taki byskup halft enn kirkian halft. Ekki uarðar um boga níor a skiolldu a aunur hlifðar uapn þo at þau komi i kirkiu. kirkiu soknar menn skulu garði hallda um kirkiu huria þa sem gorfer er at a gialldi a þriar merkr enn huerr bondi sem þat uenr gialldi iii aura

Hinn u. er enn þeir fleiri lutir at uer erum skylldir til at fyrirma rett heilagrar kirkiu ʒ lærðra manna. þui at huerr sem klerk misþyrmir með heiptugri hendi a klaustra mann. þa er hann i bann af siafs sins uerki þar er hann fær lausn ep

ꝼ guðs logum ⁊ bps forsia. Nu eru ꝼ nockur at burdir er maðr ꝼellr i bann þo
at klerk ꝛ þess hattar mann ueiti til ræði ꝛ høg ⁊ skal þat bp skyra ⁊ skipa
eptir þui sem guðs log segia. Nu þarf at greina um eignir kirkiu ꝛ þat sem
uarðueitt er i heilagri kirkiu þo at aðrir eigi. huerr refsing a liggr ef þui er
rangliga raskat. En hueria refsing a tuiꝼolld at ueita forboð ⁊ fegiolld
þui at huerr sa er hellðr rangliga með illuilia ꝛ brenne fe heilagrar kirkiu þa
er hann þar fyrir forbodandi. J annan stað skal hann fe bæta sem dæmir hann
bp ꝛ hans logligr domandi um þetta mal sua sem hann ser rettaz fyrir guði
ꝛ þeim sem hann skipar til. Sua er ⁊ huerr sem rænir ꝛ stelr or kirkiu huerr sem a. þa skal
þessor tuiꝼolld hegning fyrir koma at guðs logum forboð ⁊ fegiolld ⁊ forðaz
hann ei þui hellðr refsing rettliga af ueralldar hofdingium. Sua et sama er um
lærða manna fe sem um kirkna fe

Ef maðr lystr mann hæptugu hendi með huerium sem hann lystr ꝛ særir ꝛ drepr
til dauðs i kirkiu ꝛ i kirkiu garði ꝛ innan þeirra takmarka sem huer kirkia eig
naz um huerfis lik ser til semdar en þeim til friðar er þangat sækia ⁊ undugir eru
kirkiu friðar at niota. þa er sa u bota maðr er þat ræðr braut. En sa er lostinn uar
ꝛ særðr taki sinn rett halfu meira en i engum stað oðrum. En fe þess er drap skal
fara til kirkiu uigslu fyrr enn i kgs garð gangi ꝛ bps. En ef maðr uerr mann at
laup ꝛ sar með einshuerium uapni þui sem fyrir boðit er at bera i kirkiu ꝛ i kirkiu
garði. ꝛ drepr til dauðs ⁊ unnir i þui af tekinn. hann ⁊ hans sar eru ugilld i þui sinni bæ
ði kgi ⁊ frændum þo at hann unnir i þui af tekinn ⁊ ei at kirkiu grafr. Sua er ok
mælt um alla þa menn er hann ueita lið með uapnum ef þeir fa mein af. En
ef þeir uerða grafnir at nauðgum forraðs monnum. þa standi kirkian þion
ostu laus til þess er kirkiu soknar menn flytia þa i brott. En sua er mælt at
ef sa maðr hefir fyrir spellt maðr unnt ⁊ bioða frændr at sæma kirkiu þa

sem fridr er at brotin af giolldum ef nockur uerda ꝩ dꝍmum fyrir lu
tum ens dauda. þa ser bp sem hm synız

Skipan su sem men̄ gera fyrir þ a sidaztum dogum hertr testam
tum er þar birting ꝛ uittnis burdr hugskotens ꝛ er skipat af helgū
fedrum i guds logum ꝛ ei sidr af keisarannum ꝛ kgm i uerallðligum logum
sua uitt sem kristnin er at sidazti uili manzens skal frials uera ꝛ allz kostar
geymandi. fyrir þui at salin er ollum uerallðligum lutum er matari. a eigu at
rada sinu godo. ꝛ at mannenum se ekki tamn skyllt sem at hann megi fria
liga med milldleiks uerkum uel fyrir ser bua. þa setium uer ꝛ skipum af
guds halfu med radi ꝛ samþykt virduligs herra Magnus kgs. ꝛ bpan
a ꝛ allra annara uitrazta manna. at skipan su sem menn gera a sidazt
um dogum fyrir ser nær uattondum tueimr ꝩ þrimr skiluenum monnum
ꝛ fyrir þetta ef hann nær. skal standa hedan af ꝛ ubrigdiliga halldaz þ
sem logmal. Enn ef erfingiar fullkomna eigi sua gera skipan fra
farins manz innan tolf manada ef þ er uit at arfar. skal hann fyrir bro
daz af bps halfu allar þær eignir er at nyta sem þr toku eptir hann sem
skipan gerdi med ollum afla ꝛ auexti. Enn ef þ hefta skilgetin syni
þa skulu þr missa allz nema þess lutar sem hann hafr til eptir logum
sem sidar segir. Nu hafna þr i þriozku sem ei uilia fra farins
manz hett efna. þa hafr bp med meirum hardendum a hm
at taka. þui at pauen bydr þar und bannsetning at engi rin
fi þar skipan sem fram farinna menn gera fyrir sal sina allra hellzt til
heilagra stada ꝩ fattækra manna. þat uar logliga iattat ꝛ fullko
lega stadfest a islandi at þar sem agreindi guds log ꝛ landz log þa sk
ulu Guds log rada. þa er lidnir uoru fra hegat burd herra ihc kristz

þusundir uetra ⁊ cc. ⁊ l. ⁊ iii uetr

Þessir menn mega eigi gera skipan fyrir ser a siðarstum dögum þui
at þeir eigu eigi sinum uttha sialfir at raða. þræll ⁊ ærr menn. dumbr sa er
ekki mælir. eða sa daufr sem ekki heyrir. vmagi sa sem eigi er fulltiða ok
sa sun sem eigi er leystr af foður garði nema af honum nokkurum afla sem
hann hefir um fram mat ⁊ klaði ⁊ faðir hans fær honum. ⁊ þær eigur sem upp
hafa gefit. sem eru klaustra menn. þui at sa gaf allt er sik offraði gu
di. en allir aðrir frialsir menn ⁊ fulltiða ⁊ vitz uitandi mega gera skipan
fyrir ser a siðarstum dögum. af öllu sinu goz hvart sem hann vill gefa höfuð ti
und at annars kostar. vill hann skipta með kirkiu at klaustrum frændum at fa
tækum mönnum. sua þo at hvartr sem a fleirum sinum at born logligh eftir sik at flei
ri. þa ma hann eigi meira gefa en til helmings allz þess sem hann a. En helmin
gi skipti þeir með ser retliga. a hann þriu born skilgetin at fari. þa ma hann ge
fa tuo luti ef hann vill sua gera. en þeir skip[illegible]ti þriðiungi með ser logliga. En
ef hann a eingi born loglig. þa ma hann gefa þria luti ef hann vill. en þeir skipti m; ser
fiorðungi sem næstir eru erfðum sin i millum retliga

Hvern mann kristin sem deyr skal iarða i helgum kirkiu garði uigðum
en eigi i kirkiu nema biskups lof se til hafit. Voða menn skal eigi grafa i
kirkiu garði. sem eru drottins suikarar morðuargar [illegible] tryggrofar grið
niðingar. þiofar dæmdir. flugu menn. ⁊ opinberir rans menn. bannsettir menn
⁊ þeir sem deyia i forboðum heilagrar kirkiu. ⁊ þeir sem hendr leggia a sik ⁊ dey
ða sik sialfir nema uaða uerki. Sua ⁊ þeir sem telia at fremia rangan atrunat
fyrir mönnum. Sua ⁊ opinberir okr karllar ⁊ þeir menn at born sem eigi fa skirn fyrir
dauða. Skal þessa menn graua utan garz eigi nær en i utskotz helgum
tun garð þar er huarki se akr ne eing ⁊ er renn þaðan uatn i holstaðar

⁊ syngia eigi lik söng yfir. Enn nokkorer af þeim sem nu eru upp talder utan þio
fa ⁊ mordvarga ok uskirda menn. megu koma i kirkiu. ef þeir fa lausn fyrir
daudann ef uitni er til at þeir kalla til prestz ok er set nokkut idranar mark
a þeim adr enn þeir deyi. at þeir villdi leidretta sik. ⁊ ef sua prouaz fyrir byskupi ok hans
umbods manni. þa ma prestr sa er byskup bydr um þat leysa þa dauda ⁊ grafa
sidan i kirkiu gardi nema bannsetta menn af byskupi ⁊ þa sem opinberliga hafa fel
lt a sik pauans bann af sinum til gerdum. þa ma eingi leysa eptir daudann ne
ma sa sem ualld hafdi til at leysa þa lifandi ⁊ utan lifs haska. Enn erfingiar
ens dauda skulu leysa af brot hans eptir logum ⁊ radi byskups. Enn ef hinn
kemz or þeim haska lifs enns. þa skal hann til byskups fara ⁊ hafa hans rad til
umbota med logum. Verda nockurir af þeim sem nu voru fra skilder grafner
i kirkiu gardi fyrir en þeir hafi leidrett sik ⁊ eru sattir vid byskup. þa skal huerr þeirra
sem þess lik fęrir ok nidr setr i kirkiu gardi. giallda byskupi .iij. aura ⁊ grafa upp
⁊ kasta or kirkiu gardi ef skilia bein þeirra fra annarra kristinna manna beinum.
huerr ⁊ sem þann grefr fyrir utan kirkiu gard sem i a at vera. þa er sliku sekr vid byskup
⁊ skal þo þann mann at kirkiu grafa. Fatæker ⁊ umagi ok fatækr madr þess kyns
lik. þa skal sa sem þar byr a næstum eignum þegar hann verdr var vid vela
um lik ⁊ flytia til kirkiu þeirrar sem næst er. ⁊ krefia lids ef hann er lids þrota.
ella giallddi þuilikt sem vid liggr. Enn ef nockurr neitar kirkiu gard. þa skir
skott hann undir ij vatta ⁊ fęle hann a byrgd a hendi sem kirkiu gard bannadi ok
naudar hann þat mal ongu sidan. Eingi skal ⁊ efaz i þui at ef kona verdr
med barni daud. þa skal hana sua grafa i kirkiu sem adra menn ⁊ eigi skal hana ne
rista. A huerium degi ma ⁊ lik grafa sem vill nema iola dag ⁊ langafostu dag
⁊ paska dag. eigi skal lik inni standa yfir þrimr nauðsynia laust. Enn ef inni
i stendr lengr. þa skal hann bæta fyrir .iij. aura byskupi ⁊ fara til kirkiu. ⁊ ef hann

uill þar eigi ⁊ lætr hn̄ m̄ rotna dauðan mān. Þa hef hn̄ fyr gͬt fe
sinu ollu nema hn̄ uili bæta. En ef hn̄ byr sua ofarla a fialli. æ ꝟ
uetr la i efniō. ⁊ nema hn̄ þar nauðsynıar at hn̄ ma ei lik færa f͛ sio ꝺ
færum æ neg ufærum. þa skal lik færa ıut hus. ⁊ festa upp a fiol ⁊ la
ta ei a iorðu standa. En ef sa er mān þroti sē lik a at færa. þa krefi hn̄ mān̄a
a næstum bæiū eftͬ þorf. En hůr sē nemr giallði bp̄i iij aura. Slik skyllda
er ⁊ bondum at ala þa men̄. u. æ færi sē lik færa til kk̄iu ⁊ graptar sē fyr
uar sagt um þa men̄ er barn̄ færa til skirnar. Lik skal eigi grafa at kolnͦ
þar skal grafa lik hůrt sē kk̄iu ꝑstr kueðr a. Þar a hůr kristiū maðr loglig
an groft sē hn̄ er i kk̄iu sokn. nema hn̄ kiosi sͥ at an̄ari graptar kk̄iu legs
stað með sealfs sins munū ⁊ með skynsemð heill at uiti. Engi maðr skal ka
ups meta leg at kk̄u æ lik song. ⁊ ⁊ hůgi skal duelia fyrͬ. þo at eigi se salu
giaf gefnar fyrͬ hinū dauða. En fyrͬ þui at þat er hůuetna hattr goðra
man̄a kristn̄a at gefa nockut til heilagra kirkna æ kēn mōnum f͛ hei
lags bæna halldz fyrͬ þm̄ er frā eru farn̄ af heiminum. þa a bp̄ at fr
ꝑsta þm̄ til sē eigi uilia elligar ⁊ urækia at gͣa slikar sē at fornu hefͬ her
f͛ gengit. Þui at hn̄ goðan ⁊ lofligan siðuana sē men̄ uilia niðr fella
utan skynsemð þan sē til kristins doms kemr. þa skal bp̄ þrongua þm̄ i

Nu er næst at tala um heit   upp at hallda
en heit eru tuifalldlig annur nauðsynlig en annur uiliālig. nauð
synlig eru þau er men̄ heita i skirn̄ at hafna fiandanū. ⁊ hallda kristilig
a tru. geymandi guðs boðorða. Viliālig eru þau sē maðr heitr með uilia
sinū. gefa æ gͣa þa lut sē hn̄ er aðr ei skylldr til. sua sē men̄ heita hrein
leika i klaustr at fara. æ pilagrima fͬðum. æ. an̄at at gͣa fyrͬ guðs sakͬ
Sua eru ⁊ olmusu gͬðir. En þo at ollum se frialst ⁊ i sialfs ualldi at hei

ta þui at enu at uili. þa er þo sua nauðsynligt at efna heitin. þui at
eingum er þeim sialfum lofat at breygda ne um at skipta utan
heilsu tapanar salu sinnar. nema þat se gort með byskups orlofi til huers sem
hefir at skoða nauðsyn mannzens ok sauk skiptisens ma hann i þui finna
huort lausnin er betri fyrir guði ok þægiligri en sialft heitin

Olmósu gørð er et mesta miskunnar uerk. huer sem hana gørir retliga
með goðum uilia. þa biðr hon ok þiggr af guði miskunn sinum
giafara ok slökkuir hans syndir sua sem uatn slökkuir elld, En þo
at flestar ólmósur se i sialfs ualldi. þa eru þo at fornum heitum ok ski
pan landz laganna allir skylldir til at gera þessar olmósur sem her fylgia. Ti
unda fe sitt allt sem siðar segir. lysi toll ok roma skatt ok salu giafar. huer
maðr sa sem sik ok sin hion helldr af sinum kosti. ok þarf eigi mat af oðrum
at þiggia i ólmósu. hann er skylldr at gefa fiora mals uerða sina ok sinna
hiona a huerium tolf manoðum. fiora daga er hann er skylldr at uatnfast
a sem er langafriadag. Olafs uöku aptan. Mariu messu aptan. Allra h
eilagra messu aptan. þui at engi skal þat hirða til eptir komandi mag
fyllar a oðrum degi. suo ok sinum skylldar monnum. sem hann þarf ok hann heita
menn fyrir guðs sakir a þessum dögum sem nu uoru upp talðir. skal langafria
dags uerð gefa fatøkum monnum með raði soknar prestz sins. ok taki
uið einn mann ok fleiri. a þann sama dag. ok lata uera meðan meðan uinn
mat giorfin. En hinna þriggia messu daga aptnanna mals uerðum skulu
skipta bændr a samkuomum með tiund saumum olmósum til handa
En þa er eigi ma uatn fasta fyrir þessa messu daga sakir drottins dags
þa er þo lög skyllt at uatnfasta þriar uatnföstu nætr i þessa olmu
su gørð þar sem byskup lætr bioða ok lysa a fostu tíðenni ok skal þeim lukt it sið

ęta fyrir iol. en fyrir sua marga er hann skylldi at gefa sem hann er skylldr at fę
da þa er fastat. Enn sa sem eigi vill gefa þessa olmosu giallDi hann iij au
ra fyrir huert hiona sina

ÞAt er skylldukt at logum at menn skulu tiunda fe sitt allt logti
und. at sa madr greidi .vi. alna eyri a .xij. manudum. sem hann a tiutig
i .vi. alna aura. Sa madr sem a .x. vi alna aura skulldlausa fyrir utan hu
sdagligan bunat. skal greida alin uadmalls. En sa sem a .xx. aura skulld
lausa sa skal greida .ij. alnar. En sa sem a .xl. aura. hann skal greida iij alnir
En sa sem halft hundrat a. greidi iiij alnir. Sa sem a .lxxx. aura skal greida
.v. alnir. sa sem a tiutigi aura greida .vi. alnir. Prestar þurfu eigi at tiunda
þat fe sem þeir eigu i bokum ok i messu fatum. ok þau allt sem þeir hafa
til guds þionostu. Tiunda skulu þeir annat fe. En ef þeir eigu i noregi eda
i odrum londum þau sem eigu[?] eiga a islandi. þa skal þar tiundar giora gu
di ok heilagri kirkiu sem eignen ligr huert sem greidir sa sem iord a eda sa er
a byr. Enn a þann er loglig heimta sem a iordu byr. Bus af leif er eigi
skylt at tiunda um uar ef madr helldr bui sinu. Enn ef hann bregdr
bui eda selr hann ok bue. þa skal hann þat tiunda. Buendr allir skulu
tiund giora þeir sem þingfarar kaupi gegna af fe sinu skylldlausu. Hann
skal umogum fe ætla þo at hann eigi fram at fęra. Enn þo at hann
hafi minna fe ef hann a .x. aura skulldlausa. þa skal hann tiund
af giora. huert sem hann er grid madr ok bondi. nema hann eigi ųmaga
ga þa sem hann uerdr a uerkum sinum fram at fęra. Rett er at fatękir
menn allir þiggi tiund þeir sem eigi skulu giora. Sua skulu konur sem
karlar tiunda fe sitt. Samkundur eigu menn at eiga um haustid
i hrepum hreppr eigi sidar en fiorar uikur til uetrar. ok skipta

tiundam. Skipt skal tiundum drottins dag inn fyrsta i vetri. Fimm menn skal
taka til at skipta tiundum i hrepp hverium ok matgiofum með fatækum inn
ok sia tiða at mönnum þa sem bezt þyckia til fallnir. huort sem eru bændr eða
griðmenn. Skylldr er hverr maðr til þeirrar samkuomu at fara sa sem tiund
a at gera. eða fa annan mann fyrir sik þann sem lögskilum halldi upp fyrir hann ok
handsal se at þiggiandi. En ef hann kemr ei fyrir miðian dag fyrr fellr alla lav-
st ok engi af hans hendi. þa verðr hann sekr um þat .iij. aurum skal hann ok þa ti-
und giallda sem skipt verðr a hendr honum. þar skal telia fe hvers manns hversu
mikit er. skal virða lönd ok lausa aura þat sem a fardögum var skulldlaust
sialfr skal hverr telia fe sitt. ok lata virða tua skilrika bændr eða fleiri. En
at samkuomu skal hann taka i hond ser guðspiallabok eða kross vigðan
ok nefna tuo vatta eða fleiri. at þui vatti skal hann segia at ek vinn eið at
bok ok segi ek þat Guði at eks sua mikit fe sem nu hefi ek talt nemmna. En
sa er eigi vill eið vinna at fe sinu. þa sem hann er rettliga beiddr. þa sekiz hann þrim
mörkum. enn sa sem suerr fiorðungi minna enn er. þa verðr hann sekr um þat .iij.
mörkum ok skal hann þo sua mikla tiund gera sem samkundu menn gera ok telia
a hendr honum eiðlaust. Ef fe manns þverr þaðan i fra sem hann hefir i suar-
it ok er honum rett at fara til samkundu ok teli fe sitt ok vinni eið at ok geri
sua tiund af. Nu vex fe manns tuttugum aura eða meira. þa er hann sk-
ylldr at segia til þess a samkuomu ok gera tiund af.

Ef maðr hefir umaga fe i at varðveita þann sem hann tekr vöxtu
af ok skal þar fe allt tiunda sua sem hann ætti sialfr. En ef utlen-
dir menn koma ut hegat. þa er þeim eigi skyllt at tiunda fe sitt her
aðr enn þeir hafa verit her .iij. vetr samfast nema þeir gerisk fyrir bu. En þeir var
skulu þeir tiund gera sem þeir ga bu ok þau misseri eptir. Nu ef varlandz menn

fara hedan ⁊ eig̃ fe epᷣ. þa skal sa madr g̃a tiund af er fear nardueitslu
hef̃ a þui fe. En eigi er hn̄ skylldr at g̃a h̃ tiund af þui sē hn̄ hef̃ med s̃ i b̃t.
En ef hn̄ kemr aptr. þa skal hn̄ giallda hin̄ næsta uetr epᷣ tiund af þui fe
sē hn̄ hef̃ ut haft aðr um sum̃it. þo at hn̄ eigi garða ⁊ eign̄ utan lðz. Ef u
arit hef̃ fe manz ⁊ borit i utan f̃ð. þa er hn̄ skylldr at uīna eið at fear
eign sīni. ef hn̄ er beiddr at lögum. Ef hiu eigu fe saman. þa skal karll
maðr uīna eið at fe þira beggia. Ef karllmaðr ⁊ kona eigu fe samā̃ þo
at þau se eigi hiona. þa skal karllmaðr uīna þar eið at. Ef karllar eig̃ fe
saman þa er rett at an̄ar uīni eið at. En ef þr metaz uið ⁊ uill huorgi
uīna eið. þa er uið̃ huærntueggia sokin. Sa eið uīna at fe hūu sē lograð
andi er fearens. Þar skal maðr tiund giallda sē hn̄ a löghemili
þaws millum þa sē skipt er tiundum um haust. En ef eigi er skipt þa sk̃
þar giallda alla tiunð sē hn̄ er heimilis fastr marteins m̃. Nu ef maðr
sitr sua .xii. manaði at hn̄ g̃ir eigi retta bps tiunð sina sa sē g̃a a. þa er
hn̄ sekr .iii. mörkū uið bp. En ef hn̄ sitr sua aðra .xii. manaði at hn̄ g̃ir e
tiunð sina retta. þa er hn̄ sekr .vi. mörkū uið bp. En ef hn̄ sitr sua .iii. uet
at hn̄ gelldr eigi tiund sina. þa hef̃ hn̄ f̃ieþ g̃r landi ⁊ lausum eyri ⁊ ollu
þui sē hn̄ a. ⁊ a halft kgr en halft bp. En ef maðr g̃ir af sumu en eigi af
sumu. þa er hins þat sē tiundat er. En sua mikit upp nemr kgr ⁊ bpᷣ sē
eigi er tiundat. Slika sokn ⁊ alag. a huᷣr a sinū fiorðungi tiundar sē bp
þar til er a þriðia ari fellr fe und̃ kg ⁊ bp. hūu̅ hluta tiundar sē halld
er. Tiunð skal sua skipta. bp skal hafa fiorðung ⁊ fatæk̃ men̄ fiorð
ung. prestr fiorðung kkia fiorðūg. þan̄ fiorðūg sē bp a at taka skal
greiða i uaðmalum eða nauat fellðū ⁊ lamba giærū ⁊ brendu silfri
Fin dagi er mælltr at þui fe sē men̄ skulu bpi greiða i tiunð. hin̄ fita

dag uiku. þa er .iiij. uikur eru af sumre. at logheimili þess mannz er biskup bauð um
at taka uið þui fe. ok þar er þeir saman ok a. rett er ok þo at fyrir se greitt.
Uitta skal biskup ok lata ok þeir menn er fyrir biskupstolunum eru. iafnan er þeir skipta um
þa menn er uið taka biskups tiundum. Repstiorar skolu skipta a samkuomu a
haustið fiorðungi tiundar með þurfa monnum innan hrepps. þeim er til om
aga biargar þurfu at hafa a þeim misserum. gefa þeim meira er meiri er
þaurf. Eigi a tiund or repp at [illegible] skipta nema sankuo
mu menn uerði a þat satter ok þikki utan repps monnum meiri þorf. þat fe
skal gialda þurfa monnum i uaðmalum ok uarar felldum i ullu ok giorvu
mat ok kuik fe utan hrossum. þat skal golldit þeim er hafa skolu eigi seinna en
at marteins messo. En ef eigi er þa fram komit. þa uerðr þat tiundar halld
En þeir er fatokra manna tiund skipta. skolu heimta þeira luta ok hafa
helming a laga. oll su tiund er minni er en eyris tiund. skal leggiast
til fatokra manna. nema biskup uili hana helldr til kirkna leggia ok sem
nes þeim þat nauðsynligra. þegar skal huerr maðr leggia kirkiu tiund sina er biskup kref
a. ok skal biskup skipta heraði til þess til huerrar kirkio huerr skal sina tiund gialda. hei
milt a biskup at taka tiund fra kirkium ef hann uill. þo at þeir hafi til lagt. þar eru
uer varðuemar en skilt er. Sa er kirkio tiund ok presta tiund skal af hondum inna
hann skal gialda i fardogum karlldyrum a kirkio bænum. hinn u. dag uiku er .iiij. vikur eru
af sumri. hann skal gialda þat fe i uaðmalum ok uarar felldum. i gulli ok brendu
silfri. gialldi kirkiu fiorðung ef hann likar i uiði ok uaxi tiorv ok reykelsi ok lepr
um goðum. sua er þeir at kaupa með uaðmalum i þui heraði. kost a hann ok
gialda allt i uaðmalum. þar er maðr lecr fe til kirkiu. huart er er i londum
ok i lausum aurum ok bu fe þa skal sa maðr er kirkiu uarðuetr. lata rita þar
allt i maldaga þeirar kirkiu. hann lata lesa þann maldaga allan huert kirkmessu

fyrir tiða soknar monnum. En ef kirkian er ongo. þa se þo lyst a hinum .v. ma
manaðum fyrir tiða soknar monnum. þa er fyrir lestr sakna þingat rider. hverr sa mann
sem giallda a alnar tiund e meiri er skyllde at greiða a hinum .v. mano
dum .ij. aura vax heilagri kirkiu til lysingar. þeiri sem biskup hvedr a. e þa lausn
sem varit gellde i þeiri sveit. eptir skynsamra manna domi 7 vitni syn. En ef o
lærder menn taka lysi toll 7 tiund kirkiu fiorðung 7 presta fiorðung. þa skulu
þeir luka presti tiða kaup   fyrir hans fiorðung. En kaupa
kirkiu nockura sæmiliga gipt með hennar fiorðungi. sva sem fe þat vinnz til. nema kirkia
þurfi ockvu vist til upphelldis. Rett er 7 at biskup skipi hennar tiund til presta kau
ps. ef honum þickir nauðsyn til standa. Ecki barna hus skal tiund taka þat er ei er

Hionskapr er heilagr   kirkiu vigsla a
regulu halld ef hann er logliga halldinn 7 rettliga samtengdr. var hann af
onnverðu fyrir syndina skipaðr millum karls 7 konu. af guði sialfum i paradi
so. at þar skylldi vera synda lauss felags skapr til getnaðar afsprings. vtan all
rar saurgana 7 bruna losta girndar 7 allrar sorgar 7 sutar burðarins. ef þau
hefði eigi syndgaz. En eptir syndina var þat skipat utan paradisar. at sumblei
kr ulefforðar losta girndar fram lutr i saurlifis satan. skylldi af takaz með
sæmiligu sambandi. heilags hionskapar. 7 af þui syndgaz sa sarliga sem með
þui ferr eigi rettliga. En hverr sem vill kvanfangs leita. þa skal hann biðia ko
nu feðr hennar e meyiar. með goðri forsia sem eigi se meinbugir a sva at hann viti 7 fer
hann seniz um þat mal við þa sem raða eigu. þa skal sa sem konu. nefna
vatta .ij. e fleiri. at þessi rað skolu takaz at helldonum skildaga 7 a kveð
num tima fore falla laust at guðs logum. En af þui at leyniligr hionskapr er
fyrirboðaðr af helgum feðrum. þa er fyrir þui skipat i guðs logum at þau sem
logliga vilia saman bindaz. skolu lysa lata. aðr band fullgiorz. sokn presta

sina opinberliga i kirkiu .iij. sunnudaga. ok sua löngum stefnu degi til skipuðum
at þeir sem skil vitu a megi til koma ok segi ef þeir vitu nockura meinbugi a. ok
ei siðr letti prestarnir eptir ef þat megi nockut talma. En ef þat finnz þa skal
prestr firir bioða saman at binda. fyrir enn profat er huat af megi gerast
En ef þeir sem meinbugi vissu ok lysing heyrðu. segia eigi til firir brudlaup. þa
skolu þeir ecki þar um hefiaz. nema þeir hafi sua fiarlægir verit at þau tiðen-
di hafi eigi til þeira komit. ok eigi vordit varir við þa er lyst var. En ef en-
gir meinbugir finnaz a. þa skal sa hallda i hönd konu ok meyiar sem hana skal fes-
ta. ok nefna vatta .ij. ok fleiri. ok mæla þessor orð ok önnur þuilik. Ek festi
mer þik til eiginnar konu eptir guðs lögum ok heilagra feðra setning. ok ertu min
löglig eigin kona heðan af. Hefia skulu ok goðer menn i aheyrð þessar kon-
nar ok meyiar. þar sem fest undir ok skil orðum þess sem festir. firir þui at þat er forbo-
dit i guðs lögum ok af guðs hálfu at nockur maðr festi mey ok konu
nauðga. Rett er at faðir ok annarr frændi festi konu ef þat er hennar
vili þa er festar fara fram. Siðan skal prestr syngia yfir hionum. Ok
þegar sem maðr festir ok at guðs lögum ok samþykt beggia þeira. þa eru
þau börn öll skilgetin sem hann a við þeiri konu. huort sem þau eru getin firir fest-
ing ok eptir. nema nockur meinbugr standi sa firir þa er börnin voru getin at þann
tima mætti þau með engu moti rettliga eigaz. En ef hiuskapr bindz saman
með nockurum meinbugum. ok er eigi lyst ok dirfaz siðan saman at binda
er meinbugir koma upp. þo at þau viti eigi. þa skulu þeira börn er sua
undan samtengd ólöglig vera. þui at þau villdu ei meinbugi vita er ei
villdu lysa lata. Ok sua er sama þeira börn er bæði vissu meinbugi i sinu
sambandi. þo at þat se opinberliga gort með firir farandi lysing. En
ef meinbugir koma upp siðan i þeira hiuskap. sem aðr hefir lyst verit i kirkiu

lögliga ⁊ uissu þau ekki til þess þa er þau bundu saman hiuskap þa
skolu þeira börn löglig vera þo at meinbugir skili hiuskap þeira. Nu glepim
sokn prestr at fyrir bioda saman at binda leyniligan hiuskap ⁊ dirfiz
at neita ⁊ vera at þeim brudkaupum se eigi hefir lyst verit sem fyrir seg. þa skal
hann fyrir bioðaz messu söngr um .iij. vetr. En ef nockorir uilia banna ⁊
telnia lögligt samband með illuilia ⁊ röngu upplosti. þa skolu þeir eigi
missa heilagrar kirkiu. En huerr sem moti skipan ⁊ boði heilagrar kirkiu bin
dr saman hiuskap. þo at meinbuga laust se. þa skal hann skript taka
af biskupi fyrir ohlyðni sina. Maðr skal eigi festa ser konu fyrr en at brud
kaupi sinu. Ef maðr festir ser konu fyrr en þrysuar se lyst giallda hann biskupi
.xij. aura fyrir ohlyðni ef eigi finnaz önnur mein. En ef mein finnaz siðan
þa skipi biskup þui eptir mala norum. Ef maðr festir konu eptir lysingar ⁊ fester
siðan brudkaupum nauðsynia laust. þa skal biskup ⁊ hans umboðs maðr ganga hann
stefnu til brullaups gerðar. En ef hann gerir eigi. giallda biskupi .xij. aura a huerium
.xij. manaðum. þar til er brullaup er gert. En eigi er maðr skylldr at gera
með meira kostnaði en hann er til fengaðr. En ef hann legz með henni fyrir brullaup
giallda narnaxta mann fullrett nema hann ualldi er prestum. En at brulla
ps tima. skolu þau fara til kirkiu ⁊ lata pausa sik ⁊ taka með goðum vilia ha
tið lega blezan. nema fyrr hafi annat ⁊ bæði pausat verit ⁊ blezat

Þessir menn megu eigi kuenna fa. klaustra
menn prestar diaknar subdiaknar. uirkolnir menn geldingar heiðnir menn
megu eigi fa kristinna kuenna. Sa maðr sem hórar ⁊ gefr tru annars
manz eiginkonu at lifanda bonda hennar. hann skal eigi fa hennar eptir
dauða bondans. Sa ⁊ sem hórar annars manz eiginkonu ⁊ hefir
rað með henni til þess at myrða bonda hennar til dauða at hann fai hennar

siðan ⁊ deyr bondi hennar af þui raði. Sa ⁊ er gerir brullaup til eignar
konu annarrar manz. ⁊ ueit hann at bondi hennar lifir ⁊ hefir hana at likams los
ta. þessir menn megu alldri fa þessara kuenna er til eignar kuenna. Enn
gi maðr ma þa konu fa er festa sem frændi hans skylldari en at u. manni
hefir aðr fest. þo at hann se dauðr aðr þau koma samt. Sa maðr ma ⁊ eigi
konu fa er fyrir gerir er. eða a aðrum leið sin fallin sua at hann ma eigi kon
u hafa at likams losta. Sua ⁊ ef kona a þess mals luta. þa ma hun eigi
giptaz. Verða ⁊ born saman bundin at festing. En þo skal þar eigi
nema uið liggi friðr eða aðrar stornauðsynjar. ⁊ sennir þau um þat rað siðan
er .xii. uetra en hann er .xiiii. uetra. þa ma þau hiuskap eigi skilia. koma þau
nockut saman at likams losta aðr þau se sua gomul sem nu uar sagt
þa megu þau eigi skiliaz at hiuskap

Ef er hiuskapr karllmanz ⁊ konu loglig samband ma þetta
samband engi maðr skilia þo at eigi se brullaup gert. ef loglig
festing er a. nema annat huort þeirra gefi sik i klostr. aðr hafi samt komit at
likams losta. ⁊ ma þat þa sem eptir er uollduan leita sem forraða er lik. En
siðan þau koma samt at likams losta. þa ma þau eigi maðr skilia ⁊ engi
lutr nema hordomr ⁊ skilr þo hordomr hiuskap eigi. fyrir þui at þat hio
na se saklaust er ⁊ engan hordom drygir ma skiliaz með atkuæði biskups
at samuðu uið þat hiona sem hordom hefir drygt ⁊ lifa siðan reinlifa. En
huort þeirra sem af bregðr meðan þau lifa baði þa drygir þat hordom ⁊ er þeim
þat rað at sættaz sem fyrst ⁊ bua siðan saman. Briota ⁊ baði [illegible] hor
dom. þa skal biskup bannfæra þau. þar til sem þau koma saman aptr. En hu
sem ueit konu sina hafa horat ⁊ samþykkir hann hana siðan um sinn at likams losta
þa ma hann eigi skiliaz uið hana. En ef hordomr er leyniligr ⁊ uprofaðr þa megu

þau eigi skiliaz fyʀ en prófat er fyrir bpi. þui at huorki ma aña(n) ráða
a sinni skylldu utan doms ok samar prófañ. En þat hra sē ein falldan
hordom drygir. sekiz þri mórkū uið bp. kona af sínu fe en eigi bonda sins
ok skal þat uirða i hennar fylgiu hiar. Ef þau uerða sónn at med uatta .ii. ǽ
fleiri. ǽ er hun barns hafandi. þa skal þat uera sionar uitni sē skirskotat
er und'. En ef þat er ei til. þa ma sǽkia med heimilis kuiðar uitni
ok skal sa standa fyrir med hennar eiði. Nu er þat einfalldz hordomr ef mađr
tekr einhleypa konu undir sina eigin konu. ok sua ef kona tekr ein
hleypan mañ und' sīn eigin mañ. En þat er tuifalldz hordomr ef mađr
a sér konu. ok tekr añars mañz eigin konu. ok sua ef kona a sér eigin bon
da ok tekr añarar konu eigin mañ. En þat hra sē sua byspi giallði
bpi .vi. merkr ok taki skripter

Brullaups stefnu sina skal mađr ei hafa a þān dag ǽ nott sē
um morgininn epter er lógheilagr. ǽ pǫstu dagr. Fra þui er hefz
iola fasta. ok .vii. nattū epter þrettanda dag. Fra þui er .ix. vikur eru
til paska. ok til þess er liðin er paska uika. Fra þui er hefz gagnda
ga uika. ok um fra huita sunnu uiku ma eigi brullaup gera ne konu
fa. Nu huer sē brullaup gerir ǽ konu fær a þeima timum giall
di bpi .xii. aura ok taki skript

Þat er nu þui nǽst at eigi ma sina frǽnd konu ǽ sif konu
fa til eigin konu. ǽ hafa at likams losta. Hefir mađr frǽnd ko
nu sina ǽ sif konu. at uerða mañi fra syskinū iamm rett at
telia. þa skolu þau skiliaz. En skal giallda bpi .xii. aura ok gangi
til skript. Hefir hin þriðia ǽng sīn at likams losta. þa skulu þau skil
iaz. giallði bpi .iii. m ok gangi til skripta. Tekr mađr at likams losta

systrungu sina. æ bræðrungu. halfbræðrungu. þa skulu þau skilia ok
skal hann gialda byskupi halfa .v. mork. ok ganga til skripta með sialfan
byskup. Enn eru þær konur er meira liggr við ef við verðr unnit a þeim udaða verk ok
legiz með þeim. Ein er ein moðir mannz. onnur systir. iij. dottir. iiij. stiu
pmoðir. v. sunar kona. vj. broður kona. vij. sunar dottir. ok þær konur allar
sem iamnn skylldar eru. ok menn megu udaða verk a vinna. þat er stiup
dottir. broður dottir. systur dottir. ok dottur dottir. moður moður. moður systir. foður
systir. moður konu mannz. ok systir konu mannz. Enn ef maðr verðr kunnr ok
sannr at þui at hann legz með þeim konum sua nanum. þa er sa maðr friðlauss ok bæði þau. þar til er þau taka skript. þa sem byskup legr a þau. ok bæ
ði hafa þau fyrirgort hinum peningi fear sins. bæði i londum ok lausum
aurum. þat a halft konungr enn halft byskup. nema þeir vili meiri miskunn a gera.
Enn ef þat kemr byskupi at þess umbos maðr manni. at hann hafi þetta utlaga
verk gort. en hann kveðr nei við. þa skal hann synia með .xij. eiði. fellr
Þat er fyrir boðit af guðs halfu u bota ef fellr
at neinn maðr hafi guðsifia sinni at likams losta. Enn þrenn alldar eru
guðsifiar. hinn fyrsti eru i milli barns er skirt er. ok þess sem skirir æ
þui hellder til skirnar. Aðrar guðsifiar eru i milli þess er barn skirir æ
þui hellder til skirnar æ undir byskups hond. ok feðgina barnsins. þriðiu eru
milli barns er skirt ok millum kristligs barns þess er skirði æ til skir
nar hellder æ undir byskups hond. ok þui eigu þessar guðsifiar við oll þau
born er þeir skira. ok við oll þeira feðgin. Enn þessa tueggia born megu við
ongan þeirra likams losta eiga sem þetta hefir skirt. hellder maðr ok
inn mann til skirnar æ undir byskups hond þa er hann fermir. þa a faðir
ok moðir barnsins ok sua barnit við eigin konu þess er a hellder

þui at þau eru se einn maðr baðe. slikt sama er ef hon hallde a barni. þa er hon
de han i guðsifiũ uið barn eða uið foður þess eða moður. ef þau hafa aðr li
kamliga saman komit. hefir maðr guðsifia sin at likamslosta þa skilliaz
þau skuliaz ok gangu til skripta ok gialldi huart þria .iij. merkr byskupi
Ef maðr uerðr eiðrofa eða skript rofa uið byskup huartz sem er karll
maðr æða kona. En þat er skriptrof ef maðr gengr aptr til somu syndar
er hann hefir aðr firir gort. um þau mal sem sekt bitr. æða er ei af lendi farinn sem skiptað
uar. gialldi byskupi .iij. merkr. ok þo annat sinn ok hit þriðia sinn. Enn ef þat uerðr optar
þa er karl maðr ut lægr. Enn konan fari utlæg nema maðr renni a hond
henni. sialf hafi hun fe sitt
Sa maðr sem suerr rangan eið. hann sekz .iij. merkum uið byskup. Enn ef hann
leiðir flerri menn a eið rangan með ser. þa skal hann gialldu .vj. aura
firir huern hueria. Enn ef þeir uissu at þeir soru rangt. þa sekz huerr þeira .iij.
morkum. Enn ef þeir setia syn firir. þa skulu þeir synia með einseiði. Enn byskups
umboðs maðr skal ei bera hann þeiri sok firir en hann hafi heimilis quaðar
uitni til. nema mal se opinbert
Drottins dag huern skulu uer heilagt hallda hefz su helgr a huatt
dag. þa er sol hefir gengit tuo hluti ut suðrs attar enn ein ugen
gin. ok hellz til midkar nattar eptir drottins daginn. ef rumhelagt er
annan dag uiku. Enn huerr sem ei helldr heilagt a drottins dag þa giall
di byskupi .vj. aura. firir huern drottins dag sem hann bryttr helgi. Hueru
þeir dagar fleiri sem með ymissum helgum greinaz ok fostum. Jola he
lgi eigum uer at hallda. þat eru .xiij. dagar. þar skal hallda iola dag
hinn fyrsta at helgi ok hinn atta ok hinn þrettanda sem paska dag hinn
fyrsta. Enn annan dag iola ok hinn þriðia. fiorða ok hinn fimta skal hallda

sē drottins dag· siönda dag iola ſſm u̇ heilagt hallda· En̄ aðrir daga
a iolum en̄ nu uoru taldir· er ke þat at uin̄a nẏtſamligt u̇k· þat
eigum u̇ at uin̄a um iol medals daga at lata fe af· þat sē u̇ iol
þarf at hafa ⁊ heima mungat· Rett er at reiða anduirki ef þr̄ q.
maðr hef̄ ei eẏki til feingit fẏr̄ iolin sē þarfti· ei a hn̄ meira fe
u̇k at reiða heþt en uel uin̄z um iolin· Paska helgi eigū u̇ at hal
da· þa eru· iiij· dag̃· Paska dag hin̄ fẏrsta ſſm u̇ hallda með allri uir
ðingu sua sē fremaz kun̄um uer· An̄an dag paska þriðia ⁊ fiorða sko
lum u̇ hallda sē drottins dag· En̄ fra paska degi hinū fẏrsta ſſu uera
uikur· v· til drottins dags þeſſ er gagndaga uika byriaz upp· Annan
dag uiku i gagndögū ⁊ hin̄ þriðia ⁊ miðuiku dag ſkulu hallda at hel
gi sē þuott dag· gā um bæ sin̄ ⁊ tun með krossum ⁊ uigðu uatni
⁊ ſkẏnſamligu bœna halldi· Miðuiku dagin ſkolu þr̄ men̄ fasta u̇
þuran mat sē til fostu eru taldr· en ij· daga fẏrri ſſ eta ein mæltt ⁊
huitan mat nēa kroſſ oī bi a an̄an hūn at kirkiu dag· þa e lofat at
hafa tua mælt ⁊ ei ſlatr· Hin̄ fimta dag uiku i gagndögum er uppstig
ning dagr uarſ hra iesu x̄· hn̄ ſſm u̇ hallda sē paska dag· Fra fẏrsta
paska degi ſſu u̇a uikur vij· til huit drottins dags· laugar dag fẏr̄
huita daga er mōnm ſkẏlt at fasta uið þurt· Huit drottins dag ſſm u̇
hallda sē paska dag en̄ an̄an dag uiku sē drottins dag· Fimta dag
hin̄ næsta ept̄ huita sun̄u uiku· ſſm u̇ hallda festum corpis x̄· þa ſſm
u̇ hallda at helgi sē drottins dag ⁊ fasta fẏr̄ u̇ þurt

Messu daga ſſm u̇ heilagt hallda þa sē nu man ek telia
Fra hinū þrettanda degi i iolum eru xix· nætr til pals oī· þan
eru· viij· nætr t̄ mariu oī· þan eru xx· nætr t̄ petrs oī· þan eru ij· nætr

t. Mathias oꝼ. 7 ꝼasta ꝼ. nid þurr. þan eru .xvi. nætr til. Gregorius oꝼ. xvii
eꝼ hlaup aar er. þa eru .xvii. nætr til Mariu oꝼ 7 ꝼasta ꝼ. u þurr. þan
eru .ix. nætr 7 .xx. t. Jons oꝼ bps. þa eru .ii. nætr t. Gagn dags hins eina h
ꝼlm u halda at helgi se þuan dag 7 eta ein mik huitt 7 ei kiot ganga með
krossum. nema hin bi a paska uiku. þan eru .vi. nætr til philippus oꝼ 7 Jacobus
þa eru ii nætr t. kross oꝼ. þan eru ii nætr 7 .l. t. Jons oꝼ baptista 7 ꝼasta ꝼyrir u
þurr. þa eru .v. nætr t. petrs oꝼ 7 pals 7 ꝼasta ꝼ. u þurr. þan er .i. nott 7
.xx. t. þorlaks oꝼ. þan eru v nætr t. Jacobs oꝼ. 7 ꝼasta ꝼ. u þurr. þa eru .iiii.
nætr t. Olaꝼs oꝼ 7 uatn ꝼasta ꝼ.. þan eru .xii. nætr t. laurentius oꝼ 7 ꝼas
ta ꝼ. u þurr. þan eru .v. nætr t. Mariu oꝼ 7 uatn ꝼasta ꝼ. þan eru .ix. nætr
t. Bartholomeus oꝼ 7 ꝼasta ꝼ. u þurr. þan eru .xii. nætr t. Mariu oꝼ ok
ꝼasta ꝼ. u þurr. þa eru sex netr t. kross oꝼ. þan eru vii nætr t. Matheus
oꝼ 7 ꝼasta ꝼ. u þurr. þan eru uiii nætr t. Mikials oꝼ 7 ꝼasta ꝼ. u þurr
þa eru nætr 7 .xx. t. tueggia postola oꝼ. Simonis 7 Jude 7 ꝼasta ꝼ. u þurr
þa eru iiii nætr t. allra heilagra oꝼ 7 uatn ꝼasta ꝼ. þan eru .x. nætr til
Marteins oꝼ. þa eru .xi. nætr t. Ceciliu messu þa er .i. nott t. Clemens oꝼ. þa
eru vii nætr t. Andres oꝼ 7 ꝼasta ꝼ. u þurr. þan eru vi nætr t. Nicho
las oꝼ 7 ꝼasta ꝼ. u þurr. þan eru vii nætr t. Magnus oꝼ. þa eru atta nætr
t. Thomas oꝼ 7 ꝼasta ꝼ. u þurr. þan eru .ii. nætr t. Thorlaks oꝼ 7 ꝼasta
ꝼ. u þurr. þa er .i. nott t. Jola aptans hall' 7 ꝼasta u þurr. Hu eru
þr dagar allir talð se uer ꝼlm heilagt hallda i logum uarum

Sextan eru dagar þra .xii. manoðum
er menn ꝼlu ei ꝼleira ueiða en nu man ek telia
huita biorn er rett at ueiða 7 ganga heiman ꝼor t 7 a sa biorn er ꝼyrst ker
bana sari a huar se land a. Rosm hual eigu m at ueiða 7 a sa halꝼan

Þu heꝼir bygðan maðr. burþ m. kon m. bas m. blað m. ꝼrs
maðr. hryggr m. segr m. skeg m. hog m. h m. ueðr m. y m.
deig m. dygð m. brig m. bog m. bragr m. bragr m. gr m.
gerþr m. p m. pryu m. skal m. skrum m. uals m. uals m. l
ið m. boð m. kos m. lus m. sud m. sang m. spyð m. s

sē ueid'. en halfan sa sē lo a. Rek hual eigu m̄ at fl'ytia ⁊ festa ⁊ skaer er
ei ma festa. Ef logangr er at fiskū ⁊ ſſu meñ taka. þa er logangr ef me
hoggua ho-ſtarnū e taka hondum ei ſſ hin hafa uið ner ne aungla. Fug
la er rett at taka fiaðrlaus ef hondum ma taka. gefa ſſ af hinn fita lut
Jola dag hinn fyrsta ſſ ei fleira ueiða en nu var talt. hinn atta dag i jolum ⁊
hinn þrettanda. paska dag hinn fyrsta. vppstigningar dag ⁊ huita sunnu dag
Marīu messur fiorar. Jons ōi byſta. Petrſ ōi ⁊ pall' ū sumarit. Olafſ ōi hina
fyrri. Allra heilagra ōi. Thorlaks ōi ū vetrinū ⁊ kirkiu dag. En huer sē uinnr v
leyfislīga a þessum dogum gialldi byſkupi .xij. aura. Fyrir alla þa daga af þes
sum .xvj. sē þurrfasta er skylld fyrir ſſ ei leingr uiña eñ til nons. En fyrir þa
daga aðra sē logskyllt er at fasta fyrir uið þurt. þa er rett at uiña til miðs
aptans. En fyrir þa messu daga sē ei er logskylld þurrfasta. þa ē rett at uiña
til nattmals. nema fyrir Jons ōi byſkups. Philippus ōi ⁊ Jacobs ⁊ kroſſ ōi ū uarit. þa
ſſ ei leingr uiña eñ til miðs aptans. Meñ eigu at reka bufe sitt a hætid
um heī ⁊ heīan ⁊ koñ eigu at heīta nyt af fe sinu ⁊ bera heī. huer sē ſſ at m̄ bi
e fari a skipi e bia a hrossum. eigu koñ at ganga nyt þa til. Þar er ⁊ mikit er
elldr kēr i hus e anduirki. huer sē er e ganga uotn at e skriður e ofr uiðri ⁊
a hūna lund sē uan ē at þessir lutir spilli eign manz. þa ſſ sua biarga all
ri biorg sē uirkr dagr se. En alla aðra drottins daga ⁊ messu daga ē þar
lofat at uiña sē nu man ek tina. Ef fe manz u̇ðr siukt i haga uti ⁊
er rett at reiða heī ef þat hefir þa lyf helldr en aðr. Rett er ⁊ af at lata þ
fe ⁊ ganga til sē uirkr dagr ueri. Meñ eigu ⁊ at fara fðum sinū ⁊ ma huer
hafa ef uill at vsekiu hafa uett ueri fim i gangs klæði sin ⁊ sauðul
reiði. eingi a með ōðrum at flytia. þo at añar hafi meira en añar
uiña þeim ē rett at bera a sialfū ð e fiara a skipi e bera a hrossi. Maðr

[illegible] m̄ [illegible] [illegible] m̄ [illegible] ueg
[illegible] en [illegible] þeir fæ [illegible]
[illegible] gud [illegible]
[illegible] sa [illegible]

...at fara með þing for sina ok forvist þo at menn vegi en halfa vett
rett. Er at hafa halfa vett vmings um fimm ef vill. Manni er rett þo at
drottins dagr se at fara til sels með byrd a sleða ok huart sem hann þarf moti at
hafa þuí sem hann vill or seli fara eptir helgina. Sua skulu þeir til ætla at eigi se fler
ri hross en maðr hafi ein hvart i togi ei varðar þo at lausir hestar renni
eptir. Ber er ok rett at lesa sem vill en ei menn heim hafa en þat sem menn
bera i hondum sem klæði er rett at þerra uti þo at drottins dagr se eða
nottu ef menn eru nauðstaddir at. Þar sem maðr færir bu sitt. þa er honum
rett drottins daginn i fardogum at reka malnytu sina til þess bæ
iar sem hann skal bua þau misseri ei skal þa reiða yfir votn eða ferja. Ef menn
fœrir lauð eyri i rett um haust ok er honum rett at fara heim með huart sem
hann skal reiða eða fara annan veg með. Ef maðr kaupir gelld fe um haust
ok er honum rett at reka heim þo at drottins dagr se ef hann skal eigi fœra um votn
eða reiða. Ef menn koma af hafi ok eru sua staddir at monnum se halki
reða fe þeira eða þo at menn feri farma her fyrir sakir frami. þa er rett at
hroða skip þo at drottins dagr se ok flytia farm af. Huart þeira skal gefa
hafa a vii. nottum hinum næstum auln vaðmals eða annat iafngott
ok gefa þeim monnum sem minna fe eigu en þyrfa at kaupi ei at gegna
sekr er huartr iii. aurum vi biskupi er eigi gefr sua ok skal þo gefa at siðar se. Ef menn
fœrir reka tre a skipi ok er honum rett upp at leggia. en ef tre er meira en þeir
megi a skip leggia. þa skal hann ei sundr haugua. rett er honum at lata at flyt
ia ok gefa af hinn fimta lut. Ef menn fœrir reka tre a fioru sinni ok a ha
undan at velta þo at drottins dagr se ok flæðar mali. Enn ef þeir ma
ei upp velta þa skal hann marka treit ei hann i sundr hoggua. en hann eig
næz huar se a land kemr ef hann hefir logmark a lagit. Ef menn fœrir drot

tins dag fǫður sina ⁊ kemr at þar se loghelgr er aptr gert fyrir hann þa
er rett at briota upp. Þar sem menn veiða a helgum dogum þa skal gefa af hinn
fimta hlut. ⁊ hafa gefit a .vij. nottum hinum næstum þann fra se hinn veiddi. Þat
skal gefa innan hrepps monnum þeim se eigi eigu þingfarar kaupi at gegna. En
hverr se eigi gefr sua er sekr .vj. aurum við byskup. Sua ⁊ ef drottins dags helgr
er brotin æ annara hattda slikra at halldi þa sekr hann .vj. aurum
en lægri daga .iij. aurum ⁊ skal gefa af giof þo at siðar se. En ef af giof verðr
meiri en .c. i einum stað saman. þa skal henni sua skipta sem tiundum i fiora
staði. Ef maðr berr klyfiar laugar dag ⁊ vill hann heim freysta. ⁊ a hann at bera
at useku þar til er sol er skapt ha. Sua ⁊ þeir er fara til brudlaups æ fra
manna hinum er ⁊ lofat at fara til skips æ fra. Bera a maðr klyfiar af fi
alli þo at dagr se loghelgr ef hann hefir semia farit en hann æ hladit. Ef
maðr ma eigi heim freysta. þa skal hann hafa tekit ꝩ gisting ⁊ ofan lagðar klyf
iar þa er sol er i vestri. sekr er bondi .iij. aurum ef hann synjar hann vistar hi
nn skal bera klyfiar til næsta bæiar a leiðis ⁊ biðia þar vistar. sekr er bondi
iij aurum ef hann synjar. hann skal fara til hins þriðia bæiar a leiðis ⁊ legia þar
ofan klyfiar ⁊ biðia þar vistar ⁊ klæða hirðslu. ef bondi synjar hann vis
tar. þa er sekr hann .iij. aurum ⁊ abyrgiz hann klyfiarnar þo at hinn lati þær eptir
liggia er atti. Rett er monnum at fiskia drottins daga ⁊ alla aðra of daga æ
annat at veiða þann sem þeir farandi eru ⁊ eigi gegna þingfarar kaupi ok skulu
þeir hafa messu um morguninn aðr ⁊ lata eigi veiðina standa fyrir tiða sok
minni. gefa skal af hinn fimta hlut sem af allri annari heilagra daga vei
ði. En hverr sem oðru vill giora. þa gialldi slikt sem við liggr helgi brot þann
dag. ⁊ gialldi þo af giof sem aðr var skilt. Nu þo at fatæk menn þeir se
ekki hafa annat til lifnaðar en ⁊ sinum bornum roi ut a helgum dogum

[illegible] matar ꝫ slíkū hornū en eigi sauðu ne hirðslu ꝫ hafi e
[illegible] þa er þat uirðanda með skynsemd. en ei harðliga se
[illegible] andi. þessa undan takaz allar hinar stærstu guðs ha
[illegible] leyfi gaf. vilhialmr kardinali tiðir
[illegible] kō inneg. En siðan staðfesti. Innocencius pauí
[illegible] daga n. at ei vinna sak uedratti. þa skal maðr leyfi hialpa
[illegible] ꝫ korni ꝫ oðrū búfarngū ꝫ aullu allōm sekta laust a
[illegible] En um helga daga gium u þessa grein a at þa leyfi skal haf
se [illegible] stendr til ꝫ nytsemd er i. ꝫ þo hinar stærstu hatiðer undan
[illegible] sak nauðsyna ꝫ fatæktar ꝫ ymisligrar taka
[illegible] uedrattu. ꝫ at mn hialpi þo betr hinū fatæka. þa latū u af guðs
hálfu ꝫ lofū korn at skera ꝫ allz kostar at biarga ꝫ sua heyi til kuellz
a ollū non helgū dogū. utan. Olafs ō, aptan fyrir. ōsariu ō, aptan
hunntuesia. Sua ꝫ ef menn fa uedrattu a laugar dagū til ut roðrar
þa lofat at fiskia til kuellz. En ef mn hefir gert hey hlass eða uid lass
fyrir helgi. þa skal hn heī reiða ꝫ mn ba hey þo at heilagt se. Sua skal ꝫ oll
auñur klauss þau se a ueg eru kōm fyrir helgina heī reiða ꝫ þau
eīn mn ba sem uatn ma spilla eða stuld megi at ottaz. En sio u flo
ti huar standi kyrr þar se kōin er at helginni

Nu skulu u sunnu hatiðer daga ꝫ aðra helga daga með mikilli uðing
geyma se fyrr uar sagt. sua at a þeī dogū skal ekki uleyfiligt uerk gera
ne kaupskap fremia. ei sekia ne þing stefna ꝫ engan til dauða dæma
ne til likams uanans. ꝫ ei eiða uinna nema til friðar eða sættar gerðar. þesser
tiðir segiaz ꝫ þar til. iii. vikur fyrir Jol. ii. u Jol. vii. u langa foestu. Pas
ka uiku ꝫ gagn daga uiku. huita sunnu uika ꝫ ymbru dagar. iiii fyre

onkalls o. En allir adrir ...
helgar sakia dæma ne eida unna ...
hoda madr liat i hell naudsyn. En ...
at sokn þa skal hann takseria sem sokn kr...
sva at sakia um manhelgi ... fyrir ef ...
eidar vinna þessar standi i sara daga. ...
primen bra drottins dag. En sa sem ...
fyrir hin fyrir farit sokn sinni. nema hin skioti a ...
En ef eidar vinna unnir adr en men eru i skrud. þa ...
stu enn a ollum odrum timum. iij aurum ef eigi ...
a prestum. Ef madr þarf i landskylldar at senar at sakia ...
skal leg fyrir lodr festa. oc leggia fyrir stefnu oc fyrir hinu ...
standi i sara daga

Nu eru þeir dagar adrir at allir
at allir fulltida menn oc heilir eru skylldir at fasta. Alla fostu daga
er skylt at hafa ein mælt nema jola dag hinn fyrsta er slatr lofat oc ein
mælt þo at hin bri a fostu dag. verk monnum en eigi setu monnum er lofat at eta
hver einmælt fostu daga fra paskum oc ... imbro daga um haust. En þa ei...
na fostu daga skulu menn hvart hafa ef vilia. utan þeir se loghelgir eru oc þo
einmælt. Imbro dagar eru fiorir a xij manodum. hinir fyrstu eru a annarri
viku langa fostu. En adrir eru i hinni helgu viku eptir hvita sunnu d...
oc er lofat at eta hvitan mat midviku nott oc laugar nott i hvita do...
gum. hinir þridiu hefiaz a haust midviku dag þann sem næstr er eptir
kross o. stendr kross messu dagr a midviku degi þa hefiaz imbro
dagar a næsta midviku degi i annarri viku. En imbro dagar a vetrinum
skulu vera i þridiu viku jola fostu. Jola fostu tid hefz þann drottins dag sem næstr

[illegible] drottins dag. þa [illegible]
[illegible] postu eigu uer at [illegible]
[illegible] synd [illegible] ef er [illegible]
[illegible] med þeim postum [illegible]
[illegible] er eu [illegible] skyld [illegible]
[illegible] ero radi [illegible] [illegible]
[illegible] heitir [illegible]
[illegible] u postu dag gialldi [illegible] vi [illegible]
[illegible] Enn [illegible] gialldi [illegible]
[illegible] fasta vid burt gialldi [illegible]
[illegible] gialldi [illegible] navna [illegible]
[illegible] madr [illegible] sik dag [illegible] En [illegible] hvr
[illegible] dag eda [illegible] langa [illegible] eda [illegible]
[illegible] eda [illegible] gialldi [illegible] slikt sama
[illegible] vid [illegible] langa [illegible] Enn [illegible]
madr etr kiot [illegible] gialldi [illegible]
[illegible] annan [illegible]
[illegible] kiot en [illegible] fari [illegible]
kiot [illegible] En v [illegible]
[illegible] voll [illegible] gialldi [illegible]
[illegible] etr [illegible] langa postu [illegible]
skript taka [illegible] postu [illegible] madr
Hver kristinn [illegible] skripta [illegible]
[illegible] langa postu [illegible] segia [illegible]
kirkiu [illegible] synda [illegible] taka [illegible] postu a paskum. nema [illegible] stor

C. 3.

Christ invenitur gaudere sine principio et fine.

N.º 13

18

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20

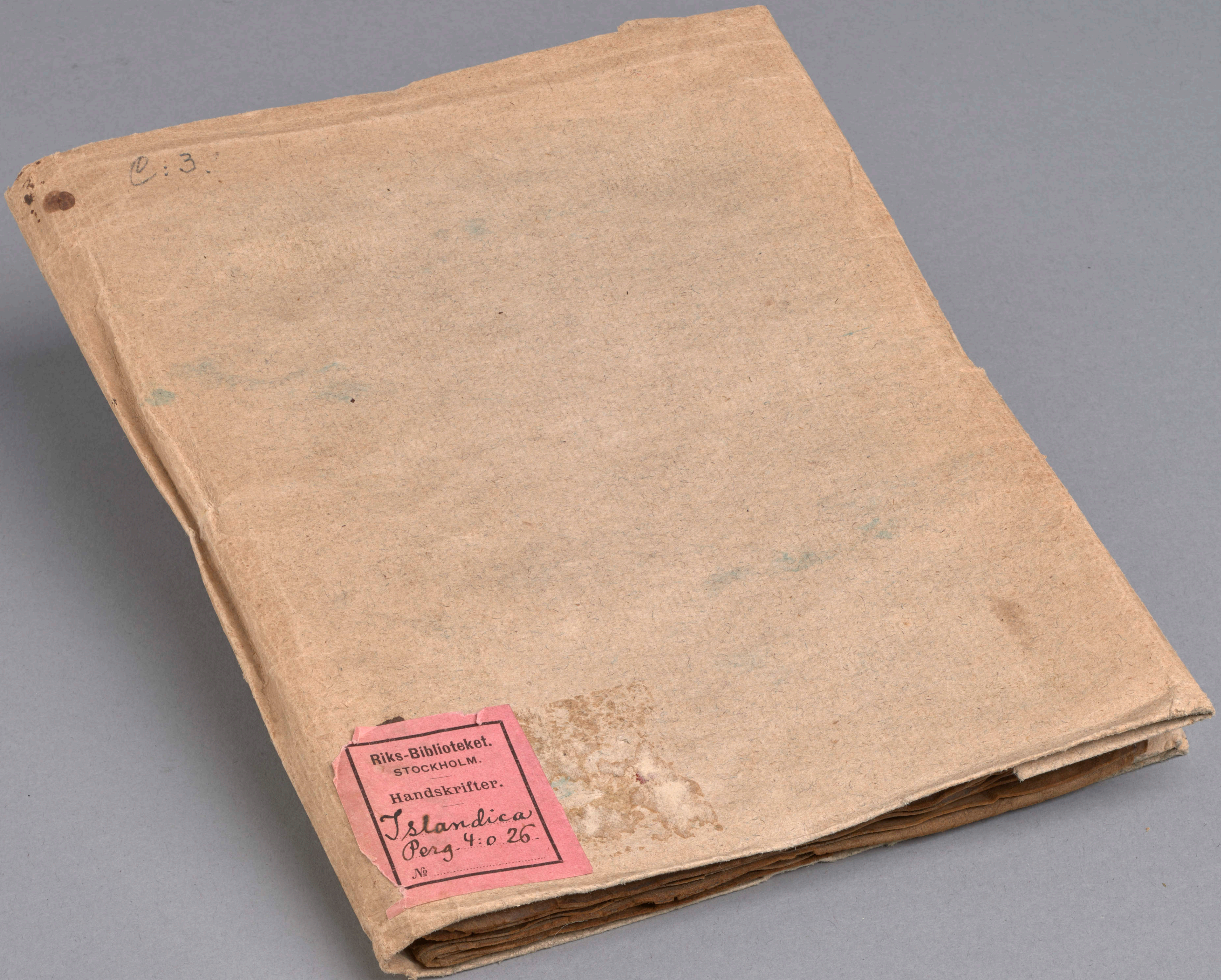
C:3.
Riks-Biblioteket.
STOCKHOLM.
Handskrifter.
Islandica
Perg. 4:o 26.
№

inches

3 2 1 0

centimeters

0 1 2 3 4 5 6 7

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
L*	38.76	65.15	49.61	43.54	55.52	70.42	63.13	40.08	51.75	95.34	92.09	86.92	82.37	72.17	62.32
a*	13.81	19.21	-4.20	-12.89	8.78	-32.39	35.43	10.25	47.36	-0.90	-0.92	-1.12	-1.12	-1.05	-1.10
b*	14.69	17.92	-21.33	22.66	-24.31	-0.48	57.84	-44.77	16.93	1.90	1.46	0.97	0.56	-0.04	-0.01
Density →										0.05	0.09	0.16	0.22	0.36	0.52

	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
L*	49.61	38.89	28.60	17.97	9.50	4.33	30.32	72.50	72.10	29.51	55.60	43.48	82.02	52.85	50.86
a*	-1.29	-0.23	-1.09	0.04	0.45	0.32	22.13	-22.92	19.51	13.42	-38.46	50.74	3.28	49.90	-27.78
b*	-0.10	-0.48	0.07	0.09	0.25	-0.47	-19.02	56.08	67.85	-47.69	32.19	29.13	78.75	-12.86	-27.68
Density	0.75	0.98	1.24	1.64	1.96	2.38									

D50 Illuminant, 2 degree observer

Don Williams

All values are batch averages

M000873